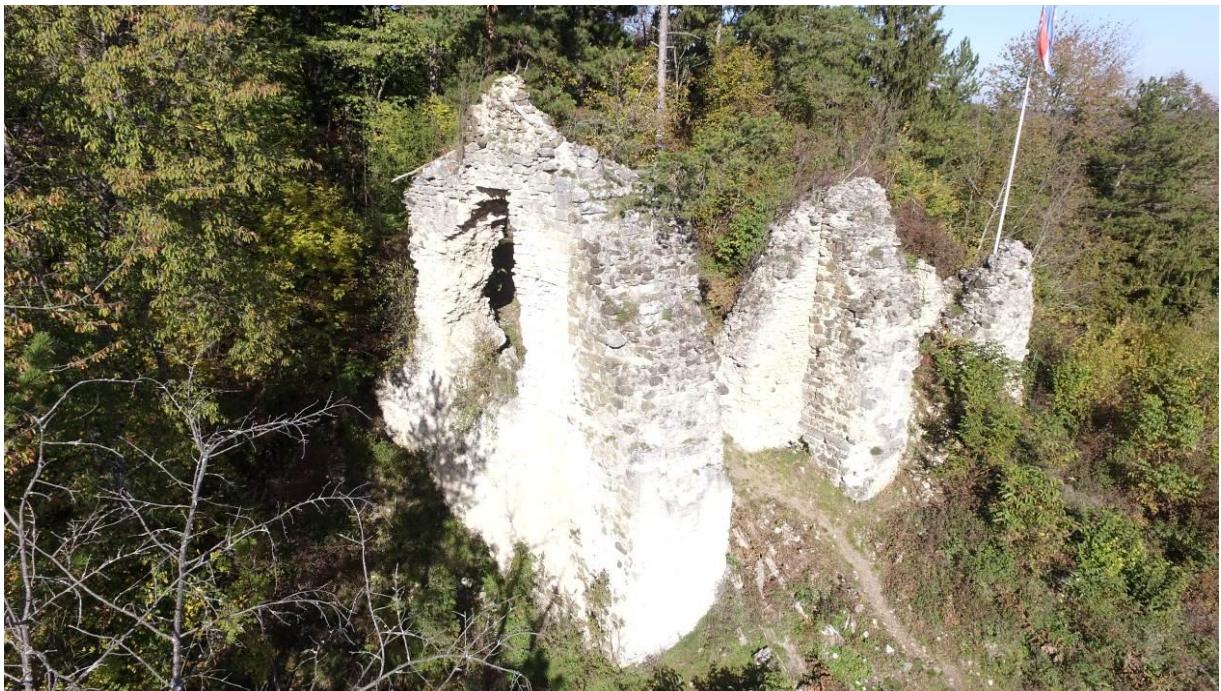

STRUČNI IZVJEŠTAJ S ARHEOLOŠKIH
ISTRAŽIVANJA LOKALITETA
STARI GRAD U VOĆINU

Slatina, siječanj 2025.

Predmet: Probno iskopavanje i rekognosciranje na lokalitetu Stari grad Voćin

Županija: Virovitičko-podravska županija

Općina/grad: Voćin

Lokalitet: Stari grad Voćin

Pravni status: Zaštićeno kulturno dobro

Broj iz Registra: Z-384

Investitori: *Općina Voćin*, Trg Gospe Voćinske 11, 33 522, Voćin i

Ministarstvo kulture i medija RH, Ulica Josipa Runjanina 2, 10 000, Zagreb

Izvođač: Zavičajni muzej Slatina, Ante Kovačića 1, 33 520 Slatina

Vrsta radova: arheološko istraživanje, dokumentiranje i pregled terena

Voditelj: Srđan Đuričić, mag. archeol.

Zamjenica voditelja: Valentina Šljivac mag. archeol.

Konzervatorski nadzor: Viktorija Ciganović dipl. arheolog;

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske

Konzervatorski odjel u Požegi

M. Peića 3, 34 000 Požega

Trajanje radova: 21. listopada – 6. studenog 2024. godine

Sadržaj

UVOD	4
POLOŽAJ I OPIS UTVRDE	5
KRATKI POVIJESNI PREGLED	12
VOĆINSKA UTVRDA NA POVIJESNIM KARTAMA, FOTOGRAFIJAMA I RAZGLEDNICAMA	15
METODOLOGIJA RADA	23
REZULTATI ISTRAŽIVNJA	24
TIJEK ISTRAŽIVANJA.....	25
SONDA 1	25
SONDA 2	29
INTERPRETACIJA	31
ZAKLJUČAK	33
LITERATURA I IZVORI	35
PRILOZI.....	37

UVOD

Lokalitet Stari grad Voćin nalazi se u teritorijalnim granicama djelovanja Zavičajnog muzeja Slatina i kako takav više puta je bio predmet terenskih obilazaka i dokumentiranja od strane djelatnika muzeja. Proglašenjem Parka prirode Papuk i osnivanjem Javne ustanove Park prirode Papuk 1999. godine sa središtem u Voćinu značajno se povećao interes za ovaj lokalitet. U više navrata djelatnici Muzeja i Parka prirode Papuk obišli su voćinsku utvrdu prilikom kojih su naglasili važnost zajedničkog nastupa s ciljem njezine zaštite, istraživanja i konzervacije. Tijekom listopada 2023. godine djelatnici Zavičajnog muzeja Slatina i Parka prirode Papuk iznijeli su prijedlog Općini Voćin o pokretanju postupka istraživanja lokaliteta Stari grad Voćin. Lokalitet Stari grad predstavlja važnu povijesnu i arhitektonsku točku u urbanoj strukturi mjesta Voćin te ujedno pruža mogućnost razvoja kulturnog turizma. Na sastanku koji je održan 18. listopada 2023. godine iznesen je prijedlog čelnicima općine da Općina Voćin prijavi program arheološkog istraživanja na Javni poziv za predlaganje javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske za 2024. godinu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. Program: *Probna istraživanja, terenski pregled i snimanje utvrde Stari grad Voćin* prijavljen je 30. listopada 2024. godine i odobren je od strane Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. Općina Voćin potpisala je s Ministarstvom kulture i medija Republike Hrvatske Ugovor broj: 49-0026-24, 14. ožujka 2024. godine, a 15. listopada 2024. godine i Ugovor o izvođenju arheoloških radova sa Zavičajnim muzejom Slatina (KLASA: 612-05/24-01/10 i URBROJ: 2189-2-6-01-24/1). Dana 17. listopada 2024. godine izvođač, Zavičajni muzej Slatina, na temelju članka 3. Ugovora o izvođenju arheoloških radova podnio je Zahtjev za odobrenje arheoloških istraživanja na predmetnoj lokaciji nadležnom Konzervatorskom odjelu u Požegi. 21. listopada. 2024. godine nadležni odjel izdao je Rješenje (KLASA: UP/I-612-07/24-02/0743 i URBROJ: 532-05-02-07/4-24-02) u kojem se člankom 1. Rješenja daje odobrenje Zavičajnom muzeju Slatina da izvrši arheološka istraživanja (probna) i rekognosciranje lokaliteta Stari grad Voćin. U članku 2. gore navedenog Rješenja definira se da će se istraživanje obaviti na prostoru k.č. 1/1 i 1/2 u K. O. Voćin. Članak 3. definira termin od 21. listopada do 8. studenog 2024. godine, a za voditelja se imenuje Srđan Đuričić mag. archeol, sa zamjenicom Valentinom Šljivac mag. archeol. Uz voditelja i zamjenicu na terenu će biti prisutna i 3 pomoćna radnika. U obrazloženju Rješenja stoji kako se istraživanja poduzimaju na prostoru zaštićenoga kulturnog dobra Stari grad Voćni, upisanog u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-384. Cilj probnog arheološkoga iskopavanja je definiranje stratigrafskih

odnosa, evidentiranje i dokumentiranje potencijalnih arheoloških struktura, prikupljanje pokretnog arheološkog materijala te utvrđivanje komunikacijskih pravaca unutar utvrde. Rekognosciranjem se želi odrediti gabarite utvrde s pripadajućim opkopom. Uz to je u planu izrada snimke postojećeg stanja, kako bi se stvorila geodetska podloga s postojećim i novootkrivenim arheološkim strukturama.

Arheološka istraživanja na lokalitetu započela su 21. listopada i završila su 6. studenog 2024. godine, a vođena su sukladno Pravilniku o arheološkim istraživanjima (NN 102/10, 2/20) i Rješenju nadležnog konzervatorskog odjela u Požegi. Tijekom istraživanja otvorene su dvije arheološke sonde u kojim su definirane zidane strukture, slojevi i pokretni arheološki materijal koji je prema 3. stavci 7. članka gore navedenog Rješenja privremeno pohranjeni u Zavičajnom muzeju Slatina. Ujedno, pregledan je širi prostor lokaliteta te su zabilježene arheološke pojave prvenstveno fortifikacijski elementi same utvrde Stari grad Voćin.

Predmetni arheološki radovi koji provedeni tijekom listopada i studenog 2024. godine predstavljaju početnu fazu budućih arheoloških istraživanja i konzervatorsko-restauratorskih zahvata na lokalitetu Starom gradu Voćin. Rezultati ovih istraživanja potvrdili su kako se radi o važnom srednjovjekovnom i novovjekovnom nalazištu s velikim arheološkim potencijalom, a njegovim istraživanjima, konzervacijom i prezentacijom bila bi stvorena dodatna vrijednost zajednici i pružen novi turistički sadržaj posjetiteljima u Voćinu.

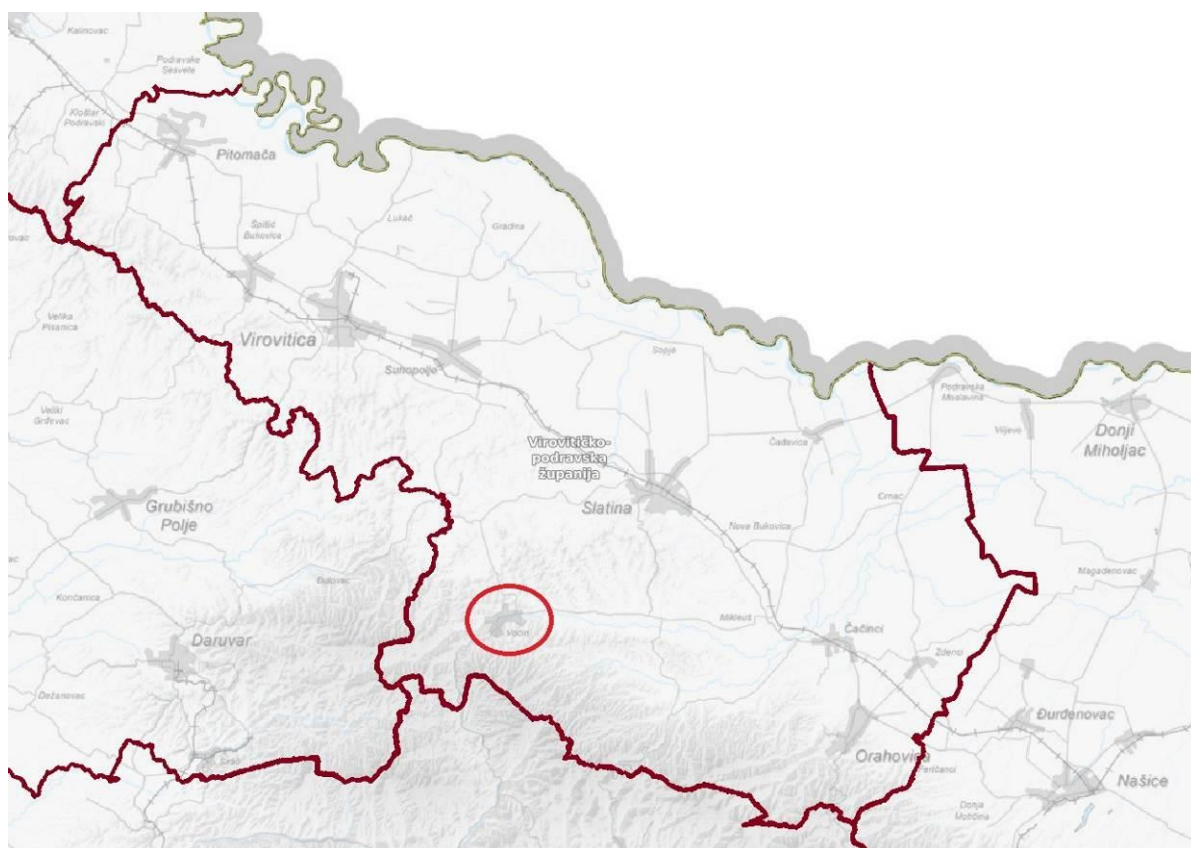
POLOŽAJ I OPIS UTVRDE

Mjesto Voćin administrativno je središte istoimene općine u Virovitičko-podravskoj županiji. Općina se rasprostire na površini od 295,80 km² i obuhvaća 21 naselje od kojih je Voćin najveće i najnaseljenije. Sama općina smještena je na južnom dijelu županije i predstavlja poveznicu između virovitičkog, daruvarskog, požeškog, orahovačkog i posebice slatinskog kraja.¹ Naselje Voćin smješteno je u zapadnoj polovici općine i predstavlja važno lokalno raskrižje puteva prema Požegi, Daruvaru, Slatini i Orahovici. Kroz naselje prolazi državna cesta D69 Slatina (D2/D34) – Voćin – Šušnjari – Kamensko (D38), županijska cesta ŽC4044 Voćin – Hum, te nekoliko lokalnih cesta.

U mikro reljefnom pogledu naselje je smješteno na krajnjem zapadnom dijelu doline rijeke Voćinke i njena dva glavna izvora: potoka Jovanovice i potoka Đedovica/Djedovica. S

¹ *Strateški program razvoja Općine Voćin 2021. – 2025.* str: 6-7. (<https://www.vocin.hr/download/strateski-program-razvoja-opcine-vocin-2021-2025/>) pristupljeno 11. veljače 2025.

južne i istočne strane naselje je omeđeno padinama Papuka, sa sjeverne strane brdima koje čine veću cjelinu Slatinsko-voćinskog pobrđa, dok se prema istoku otvara prema rijeci Dravi i ostatku Peripanonske kotline dolinom rijeke Voćinke. Zbog razvijene hidrološke slike, a posebice postojanjem brojnih dolina manjih rječica i potoka naselje je bilo važno sjecište puteva. Dolinom potoka Đedovica/Djedovice ostvarena je veza s požeškim prostorom, dok je dolina Jovanovice bila povijesna komunikacija sa Siračom, Daruvarom i Pakracom. Koliko je ovaj pravac bio značaj svjedoči i postojanje prapovijesne gradine na poziciji „Gradina“ 5 km jugozapadno od središta Voćina, koja kontrolira upravo ova dva pravca.² Dolina rijeke Voćinke omogućavala je komunikaciju s orahovačkim prostorom, dok dolina rijeke Čadavice s prostorom Slatine i Virovitice.

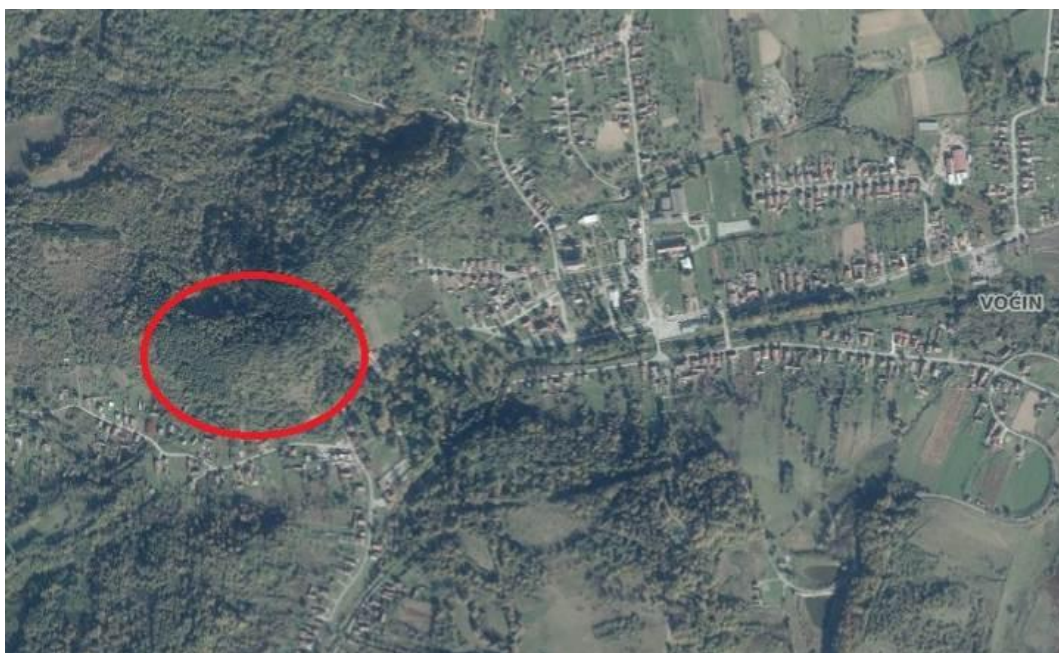

Slika 1: Naselje Voćin u sklopu Virovitičko-podravске županije
(izvor: geoportal Informacijskog sustava prostornog uređenja: <https://ispu.mgipu.hr/#/>)

Lokalitet Stari grad Voćin smješten je u središtu istoimenog naselja na uzvisini (299,99 m n/m) koja dominira širim prostorom. Navedena uzvisina strmo pada na istok i jug, dok je pad prema sjeveru i zapadu postepen. Uzvisina je s istočne strane flankirana Dubrovačkom ulicom, s južne Ulicom Nikole Šubića Zrinskog, dok su na sjeveru i zapadu

² Đuričić, Srđan i Volf, Valentina: *Izveštaj o pregledu pozicije Gradina kod Voćina*, Zavičajni muzej Slatina – travanj 2019. godine

mješoviti poljoprivredni i šumski pojasevi. Do samog lokaliteta može se doći iz Ulice Vladimira Udatnya (neuređenom stazom), iz Dubrovačke ulice (uređenom, ali zapuštenom stazom) i od ulice Nikole Šubića Zrinskog (prema pričanju mještana na navedenom prostoru je postojao poljski put koji je vodio sve do Starog grada). Ove reljefne karakteristike u velikoj mjeri odrazile su se i na fortifikacijske elemente utvrde Stari grad. U katastarskom planu lokalitet se nalazi na prostoru k.č. 1/1 i 1/2 u K.O. Voćin. Sam lokalitet sastoji se od ruševnog dijela utvrde i veće neistražene zone koja je zanimljiva jer nudi mogućnost definiranja fortifikacijskih elemenata i organizacije prostora unutar utvrde.

Slika 2: Položaj lokaliteta Stari grad Voćin na digitalnoj ortofoto karti 2021.-2022.
(izvor: geoportal Informacijskog sustava prostornog uređenja: <https://ispu.mgipu.hr/#/>)

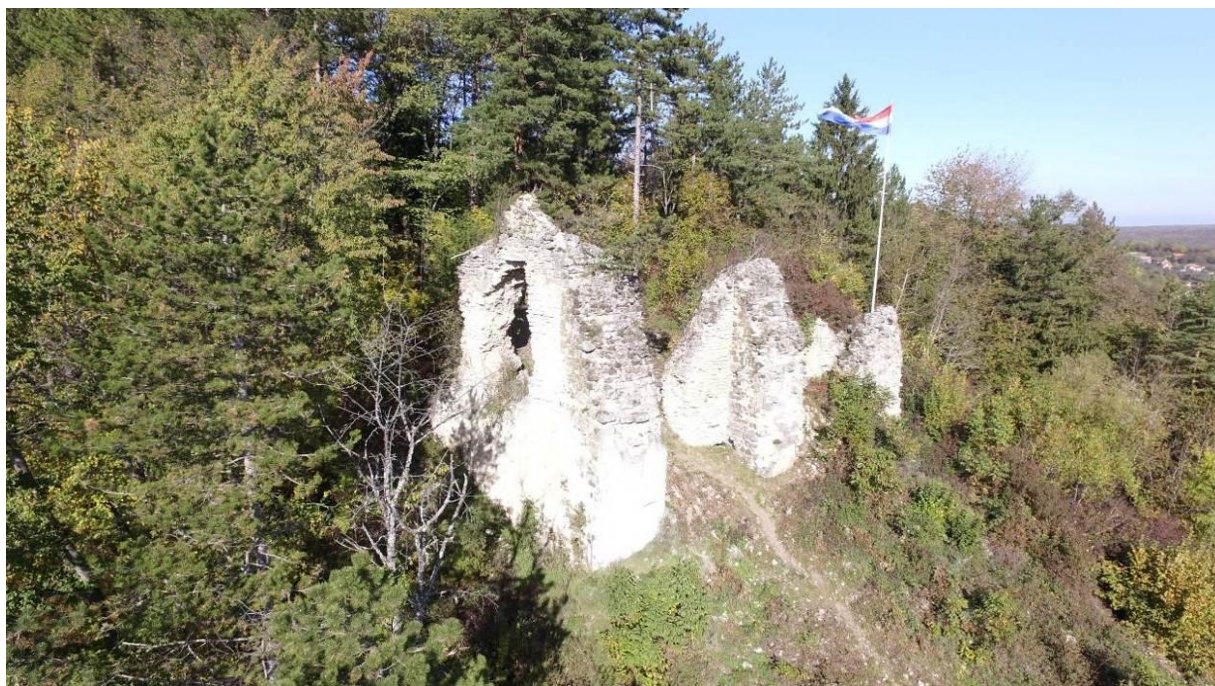
Slika 3: Položaj lokaliteta Stari grad Voćin na digitalnoj ortofoto karti 1968.
(izvor: geoportal Informacijskog sustava prostornog uređenja: <https://ispu.mgipu.hr/#/>)

Važnost ovog lokaliteta prvi put je prepoznata od strane Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika u Osijeku koji je 30. lipnja 1969. godine izdao Rješenje o upisu srednjovjekovnog grada Voćina u Registar nepokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Osijeku (UP-I^o-03-186/1-1969). U obrazloženju spomenutog Rješenja stoji kako se utvrda spominje u 15. stoljeću, kako je bila u vlasništvu obitelji Gorjanskih, a potom u turskom vlasništvu. Ujedno, u obrazloženju stoji kako ovaj objekt posjeduje dvostruko spomeničko značenje; kao visinski burg i autentičan spomenik NOB-a na području Slavonije. 4. srpnja 2002. godine Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulture baštine donosi Rješenje (KLASA: UP-I^o-612-08/02-01/439) kojim potvrđuje status kulturnog dobra Starog grada Voćin. U oba Rješenja zaštićeni su samo vidljivi dijelovi utvrde Voćin koji su smješteni na k.č. 1/1 u K.O. Voćin, dok su dijelovi koji su sačuvani u arheološkim tragovima (fortifikacijski elementi, bedemi, dvorišni prostor) i cjelokupni opkop oko utvrde smješteni na k.č. 1/2 u K.O. Voćin izostavljeni iz oba Rješenja. Probnim arheološkim istraživanjima i pronalaskom arheoloških struktura koje pripadaju i organski su vezane uz Stari grad, a koje se nalaze na prostoru k.č. 1/2 potvrđena je nužnost proširenja zaštite i na ovu katastarsku česticu.

Utvrda Stari grad Voćin je orijentirana približno jugoistok – sjeverozapad i svojim oblikom prati vrh uzvisine na kojoj je smještena. Pad terena najosjetljiviji je na istočnom dijelu na kojem je vidljiva i matična vulkanska stijena. Na ostalim stranama pad je nešto blaži no ipak osjetan, posebice na južnoj strani utvrde. Vidljivi ostatci utvrde sačuvani su na jugoistočnom dijelu i sastoje se od tri masivna kontrafora koji su naslonjeni na ostatke kule od koje je sačuvan samo istočni i južni zid. Kontrafori su izrađeni od kombinacije različitih vrsta stijena (vulkanska, pješčenjak i vapnenac) koji su na vanjskom licu pravilno obrađeni. Unutrašnjost kontrafora (vidljiva na uništenim dijelovima) napravljena je od komada lomljenog i nepravilnog kamenja različite granulacije i vrste koji su povezani vapnenim mortom. Zidovi kule napravljene su na sličan način, no za razliku od kontrafora, lice kule je izrađeno od pravilno sleganog neobrađenog kamena (isključivo vapnenca) povezani vapnenim mortom. Najbolje sačuvani kontrafor nalazi se na jugoistočnom dijelu utvrde, a svojim stupnjem sačuvanosti daje mogućnost rekonstrukcije izgleda vanjskih ploha ostalih kontrafora. U njegovoj donjoj zoni uočeni su tragovi profiliranog kamena u formi temeljne stope koji ujedno uz funkcionalni daju i estetski dojam cjelokupnoj utvrdi. Posebnost ovog kontrafora je i jasna mogućnost definiranja njegovih građevinskih faza. U donjoj zoni, južnog lica spomenutog kontrafora evidentirani su tragovi dvije građevinske faze. 1. faza njegove izgradnje predstavlja manji potporni kontrafor koja je nastao kao pokušaj stabilizacije

jugoistočnog dijela kule koji je uslijed nepoznatih razloga bio uništen. Druga faza je naslonjena na prvu fazu i karakterizira je izgradnja masivnog kontrafora kojeg danas u cijelosti vidimo. Ujedno uz ovaj kontrafor vezan je južni (najbolje sačuvan zid kule) i istočni zid kule te kao takav predstavlja najbolji primjer kako su kontrafori naslonjeni na zidnu masu. Središnji kontrafor nešto je slabije sačuvan. Izgrađen je od kombinacije obrađenog vapnenca i pješčenjaka s većom količinom neobrađenog, vulkanskog kamena. U njegovoj donjoj zoni vidljivi su tragovi urušavanja. Treći, sjeveroistočni kontrafor zanimljivog je poligonalnog oblika izgrađen od kombinacije različitog kamenja. Središnja kula omeđena kontraforima sačuvana je samo u dijelovima zidova na istočnoj i južnoj strani. Ostatak južnog zida najbolje je sačuvan dio kule i raščlanjen masivnim lučnim otvorom. Tragovi lučnih elementa pojavljuju se i na istočnom zidu te sugeriraju kako je i ovaj zid bio raščlanjen manjim lučnim otvorima u zonama između kasnije nadodanih kontrafora. Na unutrašnjem licu kule evidentirani su tragovi lučnih svodova i to u donjoj i gornjoj razini. Ovi tragovi svjedoče kako je kula bila dvokatni lučno nadsvođenom prostoru. Od ostalih elemenata zanimljiva je pojava niše ili prolaza u središtu istočnog zida kule od kojeg je sačuvan samo gornji nadvoj, dok je ostatak zatrpan. Izgled zapadne strane kule je nepoznat jer ne postoje vidljive zidane strukture. Jedini sačuvani element na zapadnom dijelu je četverokutno udubljenje izrađeno od nepravilnih komada vulkanskog kamena, nepoznate namjene. Prema izgledu kao i materijal koji je korišten prilikom gradnje ovog udubljenja moguće da je riječ o kasnijoj intervenciji koja odgovara vremenu gradnje kontrafora. Južno od kule i kontrafora evidentiran je trag zida usmjerenog istok – zapad nepoznate funkcije. S obzirom na to da je okoliš oko zida zarastao u degradiranu šumu (šikaru) nije moguće točno utvrditi njegovo dužinu i postojanje mogućih vezanih zidova ili pak faza izgradnje. Zapadno od kule i kontrafora utvrda je vidljiva samo u konturama terena usmjerenih jugoistok – sjeverozapad i naznakama postojanja zidnih masa. Posebice se to odnosi na manja, paralelna uzvišenja dužine cca 60 m koja prate rub uzvisine, a moguće da su ostatci palisada ili bedema. Ova uzvišenja na zapadnom dijelu se spajaju u polukružnu formaciju na kojoj je evidentirana veća količina kamenja moguće dijelova fortifikacijskih elemenata. Ovaj prostor predstavlja i najviša točka na terenu (299,99 m n/m) i kao takav ima veliki arheološki potencijal. Na žalost 1979. godine na navedenom uzvišenju podignuta je drvena trokatna osmatračnica postavljena na ukopane betonske postamente. Iako su betonski elementi ukopani u arheološki sloj, istraživanjima se pokazalo kako je debljina slojeva poprilična, te izgradnja osmatračnice nije u velikoj mjeri narušila stratigrafiju. Prostor između osmatračnice, dva paralelna uzvišenja uz rub i ostataka utvrde na istoku je zaravnat s padom prema jugu. Jedina reljefna devijacija je veći krater promjera 12 m na središnjem

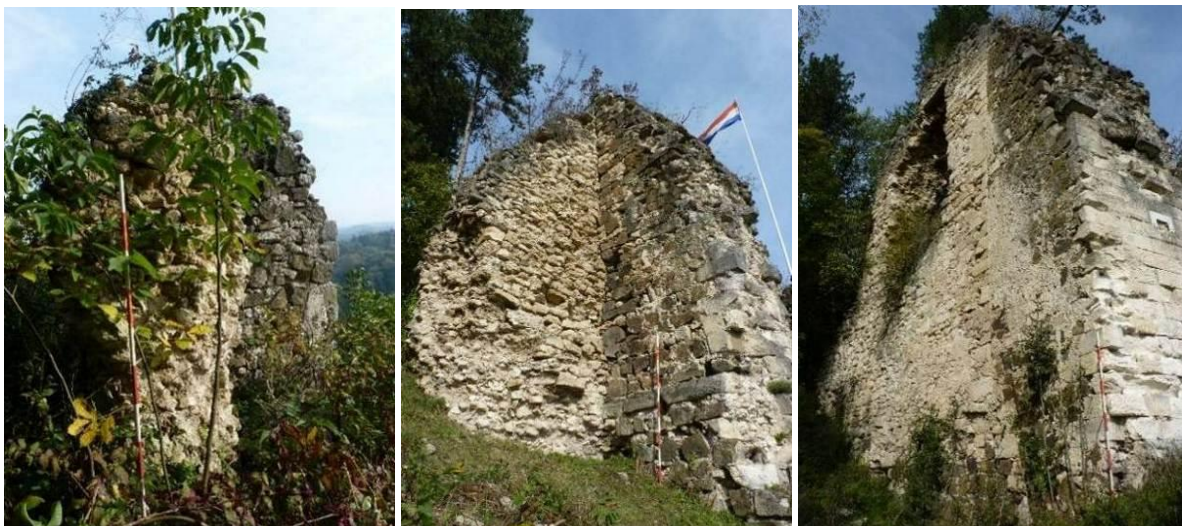
dijelu koji je najvjerojatnije vezan uz vrijeme II. svjetskog rata. Od osmatračnice prema zapadu teren pada na nepravilan polukružni plato koji je od ostatka utvrde niži za 4 m; dužine 15 m i širine 20 m u čijem nastavku je opkop koji okružuje utvrdu sa zapadne i sjeverne strane. Širina opkopa je ujednačena i iznosi između 24 i 26 m, a njegova dubina od ruba utvrde iznosi od 12 m na istoku do 5 m na zapadu.

Slika 4: Fotografija ostatak utvrde Voćin - dio kule i kontrafori (snimio: Marijo Kokorić)

Slika 5: Fotografija ostatak utvrde Voćin - dio kule i kontrafori (snimio: Marijo Kokorić)

Slika 6, 7 i 8: Fotografije kontrafora (fotografirao: Srđan Đuričić)

Slika 9, 10 i 11: Elementi središnje kule – lučni otvor, nadvoj i udubina na JZ kutu (fotografirao: Srđan Đuričić)

Slika 12: Fotografija s označenim konturama opkopa oko utvrde Stari grad (fotografirao: Srđan Đuričić)

KRATKI POVIJESNI PREGLED

Arheološka istraživanja i terenski pregledi na širem prostoru Voćina potvrdila su kontinuitet naseljavanja doline Voćinke i njezine okolice od vremena prapovijesti do danas. Nalazi s probnih arheoloških istraživanja u naselju Macute³, pregleda lokaliteta Gradina⁴ i nalaz žarnog groba pronađenog tijekom istraživanja crkve Pohoda Blažene Djevice Marije u Voćinu⁵ govore u prilog tvrdnji kako je ovaj prostor bio zanimljiv brojnim prapovijesnim i kasnije povijesnim zajednicama. Prema za sada dostupnim izvorima, naselje Voćin prvi put se spominje 1294. godine u obliku Ogona u darovnici Egidija Grgurova od roda Tome bana (rod Mojslava) kojom daruje tri zemlje u sklopu svoga posjeda Voćin rođacima po majci.⁶ Godine 1313. umire Egidije u današnjoj Trnavi, a prije svoje smrti oporučno ostavlja svoje posjede, uključujući i Voćinsko vlastelinstvo supruzi i kćerkama. Oporučna ostavština nije nikada legitimizirana i već 1317. godine kralj Karlo I. Robert daruje posjed Voćin četvorici sinova Lovre od roda Aba. U darovnici se navodi kako kralj prepušta posjede zvane Voćin i Novak (*Agyna et Noak*) s dvjema kamenim utverdama.⁷ Ova darovnica je ujedno i donja datacija utvrde Voćin, a kako se već spominje početkom 14. stoljeća kao kamena utvrda, vrijeme njezine gradnje možemo tražiti u samom početku 14. ili kraju 13. stoljeća. Plemići iz roda Aba ostaju vlasnici Voćina tijekom 14. stoljeća, a u vrijeme dinastičkih sukoba između Ladislava Napuljskog i Žigmunda Luksemburškog gube na kratko posjed koji prelazi u vlasništvo Ladislava Fanč Grđevačkog.⁸ Godine 1419. kralj Žigmund Luksemburški vraća posjed Voćin rodu Aba tj. posljednjemu živućem članu ovog roda Žigmundu Voćinskom koji ostaje vlasnik Voćina sve do smrti 1434. godine. Njegovom smrću rod Aba prestaje biti vlasnik Voćina, a posjed postaje vlasništvo obitelji Gorjanski.⁹ Smrću Joba Gorjanskog 1481. godine Voćin dopijeva u ruke kralja Matijaša Korvina koji ga predaje svom kaštelanu, no stvarni vlasnik postaje Katarina udovica Ivana Krbavskog i njezina sestra Eufrozina udovica Joba Gorjanskog, obje kćerke velikaša Nikole Iločkog.¹⁰ Dvije sestre vlasnice su posjeda sve

³ Salajić, Silvija 1996: *Izvještaj arheološkog iskopavanja na lokalitetu „Lenija“ u Macutama, općina Voćin* (ZMS fond: Dokumentacija o terenskim istraživanjima)

⁴ Đuričić, Srđan i Volf, Valentina 2019.

⁵ Sokač-Štimac Dubravka, 2010: Voćin – crkva Pohoda BD Marije; *HAG 7/2010*, Zagreb str. 186-189

⁶ Wenzel, Gusztav; 1874, *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus / Áhpádkori Új okmánytár* 12. sv. Budimpešta 1874 str 557-559.

⁷ Andrić, Stanko; 2008; Podgorje Papuk i Krndija u srednjem vijeku: prilozi za lokalnu povijest (prvi dio) *Scrinia Slavonica Vol 8.No. 1*, Slavonski Brod 65-66.

⁸ Isto, 69.

⁹ Isto 70

¹⁰ Andrić, Stanko 2000, Voćin u srednjem vijeku; u: *Povijesna i kulturna baština Voćina*, ur. Dragica Šuvak, Slatina; str. 104.

do 1499. godine kada pokušavaju osigurati svom bratu Lovri pravo na nasljeđivanje posjeda Voćin.¹¹ Upravo u vrijeme Katarine i Eufrozine datira se gradnja gotičke crkve u Voćinu kao dio franjevačkog samostana za koje su sestre dobile dozvolu Svete Stolicе.¹² Godine 1500. kao vlasnik Voćina spominje se velikaš iz roda Somi, a već 1507. godine vlasnik Voćina je Benedikt Batthyany. Obitelj Batthyany ostaje vlasnik Voćina sve do njegovog zaposjedanja od strane Turaka.¹³ Godine 1543. vojska pod vodstvom požeškog sandžak-bega Murata i bosanskog paše Ulame napada utvrdu Voćin koju se predaje nakon što je tijekom opsade poginuo zapovjednik utvrde Stjepan Paprotović.¹⁴ Turskim osvajanjem Voćin ulazi u sastav Požeškog sandžaka kao nahija u sklopu Orahovačkog kadiluka. Uspostavom osmanske vlasti značajno se mijenja etnička i vjerska slika voćinskog prostora. Katoličko stanovništvo u potpunosti nestaje, a na njihovo mjesto dolazi novopridošlo stanovništvo islamske vjeroispovijesti kao i velik broj pravoslavnog stanovništva, a cjelokupni prostor dobiva kolokvijalni naziv Mala Vlaška.¹⁵ U popisu stanovništva Požeškog sandžaka iz 1579. godine navodi se kako Voćin ima 9 kuća od kojih je kršćana 7, a muslimana 2 kuće, a uz naselje se veže 33 mezre i čiftluka (stara selišta ili selišta u posjedu muslimanske obitelji). Među mezrama spominje se i Mezra Petkovci koju koristi Oruč-aga dizdar tvrđave Voćin.¹⁶ Voćinska utvrda spominje i poznati osmanski putopisac i diplomat Evlija Čelebi¹⁷ prilikom svojih obilazaka Osmanskog Carstva. Prvi put utvrdu Voćin spominje prilikom svog putovanja po Slavoniji¹⁸ i opisuje je: *Nalazi se na jednoj planini i nije tako uređen i ukrašen. To je visok grad, zidan od kamena. U gradu se nalazi kapetan, pedeset vojnika posade i nekoliko manjih šahi-topova.* Drugi posjet Evlije Voćinu dogodio se prilikom njegov diplomatskog odlaska u Čakovec hrvatskom banu. Tom prilikom spominje kako su u znak dobrodošlice ispalili tri topa a kapetan ga je dočekaо ispred grada te su prenoćili u Voćinu.¹⁹ Nakon osmanskog poraza kod Beča 1683. godine započela je Habsburška ofanziva usmjerena prema Ugarskoj i Slavoniji koje su se nalazile u sastavu Osmanskog Carstva. Vojne akcije na prostoru Slavonije započele su 1684. godine kada general Leslie opsjeda i osvaja Viroviticu

¹¹ Andrić, Stanko; 2008; 72

¹² Andrić, Stanko 2013; Najraniji izvori o samostanu u Voćinu; u: *Voćin crkva i svetište – Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa Požega – Voćin 9. i 10. prosinac 2011.* ur. Ivica Žuljević, str. 23-25.

¹³ Andrić, Stanko; 2008; 72-73.

¹⁴ Nicola Isthvanffy; *Regni Hungarici historia post gloriosissimi Mathiae Corviniregis*, Coloniae Agripinae MDCCXXIV. Str. 167.

¹⁵ Peić, Mihaela, 2018; *Promjene sastava stanovništva u Voćinskom kraju od 1857. do 2021. godine* – diplomski rad; Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb str 10-11.

¹⁶ Sršan, Stjepan, 2021; *Popis sandžaka Požega 1579. godine*, Osijek, 366.

¹⁷ Šabaković, Hazim (ur.) 1967; *Elija Čelebi – Putopisi Odlomci o jugoslavenskim zemljama*; Sarajevo

¹⁸ Isti, 234-235.

¹⁹ Isti, 239.

nakon pobjede general Trautmansdorf kod Slatine. Zauzimanjem Virovitice otvoren je put prema Podravskom dijelu Slavonije i konačnici osvajanju Osijeka. U sklopu prvih akcija uz osvajanje utvrde Virovitica, osvojene su ili spaljene i utvrde Brezovica, Slatina, Sopje i Mikleuš, dok je Voćin i dalje zadržan od strane Turaka. U prvoj polovici rujna 1687.²⁰ godine general Dünwald s hrvatskim vojnicima opsjeda Voćin koji ubrzo pada.²¹ Ferdo Šišić u svom djelu *Županija Virovitička u povijesti* (Osijek 1894) opisuje bitku: ... *grad više od prirode nego li ljudske ruke utvrđen. Turski zapovjednik u gradu, dobio je od požeškog paše poruku, da će ga ustrijeti, ako se predade, pa stoga na poziv da se preda, nije ni odgovorio. Hrvati stanu grad biti iz topova, ne bi li razvaljenim zidovima zatrpali jame, pa tako lakše dospjeti do grada. To su i Turci znali, pa s toga četvrti dan javiše da će se predati, no kada je imalo doći do predaje, dočeka aga našu vojsku da se brani, pa tako i Hrvati opet udariše, te na juriš provale u Voćin...* Ive Mažuran u svom radu sa Petog znanstvenog sabora Slavonije i Baranje iz 1991. godine: Rat za oslobođenje Slavonije ispod osmanske vladavine od 1684. do 1691. godine donosi podatak kako je utvrdom zapovijedao dizdar-age Pivoage, te da je general Dünwald nakon osvajanja utvrde u nju smjestio stotinjak vojnika; zarobljene Turke zatvori u gradsku kulu, a Vlahe razdjeli vojnicima da im služe i nose težu opremu. Ujedno, donosi podatak kako su tijekom opsade lakše ranjeni generali Herberstein i de Souches i još deset drugih oficira, dok je dvadesetak vojnika snašla smrt. Mirom u Srijemskim Karlovcima 1699. godine Voćin i cijela Slavonija ulaze u sastav Habsburške Monarhije. Formirano voćinsko vlastelinstvo (Domnium Wutchin) prvotno je pripadalo Dvorske komore sve do 1703. godine kada hrvatsko-ugarski kralj i rimsko-njemački car Leopold I. Habsburg dodjeljuje za zasluge vlastelinstvo grofu Ferdinandu Johannu Carlu Caraffi.²² Godinu dana nakon preuzimanja vlastelinstva umire grof, a brigu o vlastelinstvu preuzima udovica Katarina, a kasnije njihov sin Don Carlo Otto Caraffa. Kako vlasnici nisu boravili na vlastelinstvu brigu o vođenju ovog velikog vlastelinstva prepuštena je upraviteljima, među kojima je dugi niz godina bio Johann Carl Mayer koji je zbog sigurnosti boravio u Virovitici.²³ Obitelj Caraffa ostaje vlasnik

²⁰ U hrvatskoj historiografiji spominje se više datuma pada Voćina. Tako Ferdo Šišić u svom djelu: *Županija Virovitička u povijesti* (Osijek 1894) spominje kako je Voćin pao 16. rujna, a u opsadi su sudjelovali general Dünwald i hrvatski grof Nikola Lodron. Ive Mažuran u svoj radu Rat za oslobođenje Slavonije ispod osmanske vladavine od 1684. do 1691. godine s *Petog znanstveni sabor Slavonije i Baranje 1991* navodi kako je Voćin pao tri dana nakon dolaska vojske (14. rujna), ujedno kao zapovjednike spominje generala Dünwald dok kao vođu hrvatskih snaga navodi Ivana Draškovića.

²¹ Mažuran, Ive 1991; Rat za oslobođenje Slavonije ispod osmanske vladavine od 1684. do 1691. godine. *Peti znanstveni sabor Slavonije i Baranje*; Osijek. Str. 114

²² Dugački, Vlatka i Regan, Krešimir (ur.); 2018; *Hrvatski povijesni atlas – drugo izdanje*; Zagreb; str. 402-403.

²³ Mažuran, Ive; 1993; *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine i njihova ekonomska podloga*; Osijek str: 501.

voćinskog vlastelinstva sve od 1765. godine kada ga prodaju Ugarskoj dvorskoj komori koja vlastelinstvo prodaje obitelji Janković.²⁴ Jankovići su kupnjom preuzeli trgovište Voćin i 43 sela koja su se nalazila u sklopu vlastelinstva, ujedno za svoju rezidenciju odabiru prostrani plato u središtu Voćina u kojem grade kuriju.²⁵ Smrću Ivana Nepomuka Jankovića godine 1817. vlastelinstvo nasljeđuju njegovi sinovi Josip koji nasljeđuje Voćin i Stjepan koji je naslijedio Suhopolje, te tako vlastelinstvo se dijeli na dva dijela južni i sjeverni.²⁶ Naselje je tijekom 19. stoljeća doživjelo razvoj industrije posebice proizvodnje stakla a potom i drvne industrije. Godine 1896. S. H. Gutman kupuje voćinsko imanje od Jankovića prvenstveno zbog eksploatacije drvne mase. Intervencije Gutmana a posebice nakon otvaranja uskotračne pruge 1907. godine značajno su doprinijele razvoju Voćina i okolnih sela.²⁷ Gospodarski, a s njim i društveni razvoj kulminira u prvim desetljećima 20. stoljeća, nakon čega je nastupilo vrijeme polagane stagnacije uzrokovano I., a posebice II. svjetskim ratom. Za vrijeme Domovinskog rata Voćin je ušao u sastav samo prozване SAO Zapadna Slavonija, a povlačenjem pripadnika JNA, paravojnih formacija i velikog dijela srpskog stanovništva velik dio naselja je uništen uključujući i crkvu Pohoda Blažene Djevice Marije.

VOĆINSKA UTVRDA NA POVIJESNIM KARTAMA, FOTOGRAFIJAMA I RAZGLEDNICAMA

Naselje Voćin i utvrda Stari grad osim što se pojavljuju u pisanim izvorima pojavljuju se i na povijesnim kartama i fotografijama.

Za sada najraniju pojavu naselja Voćin i utvrde u kartografskim prikazima pronalazimo na Lazarusovoj karti Ugarske iz 1528. godine. Na spomenutoj karti Voćin je označen kao kuća iznad koje je natpis Atina. Lazarusaova karta predstavlja temeljno kartografsko djelo, a prema količini podataka koji su prikazani na njoj zaključuje se kako su za potrebe njezine izrade provedena terenska mjerenja ali i upotreba ostalih, ranijih kartografskih prikaza. Kako je karta nastala neposredno prije Turskog osvajanja Slavonije, kao takva daj nema važan uvid o količini naselja neposredno prije Turskih provala. Fokus karte stavljen je na prostor međuriječja Drave Dunava i Save te prostora oko njega. Koliko je

²⁴ Dugački, Vlatka i Regan, Krešimir (ur.); 2018; str 408.

²⁵ Šuvak, Dragica; 2000; Povijesna i kulturna baština Voćina; Slatina; str. 123.

²⁶ Isti, 124.

²⁷ Isti 126.

karta minuciozna govori podatak da je na prostoru današnje Republike Hrvatske ucrtano oko 200 naselja.²⁸

Slika 13: Detalj karte Ugarske iz 1528. godine autora Lazarusa (Mirko Marković: *Descriptio Croatiae – Hrvatske zemlje na geografskim kartama od najstarijih vremena do pojave prvih topografskih karata*, Zagreb 1993; str: 49)

Druga pojava Voćina vezana je uz bečkog kartografa Wolfganga Laziusa koji je 1552. i 1553. godine u pratnji lokanih vodiča prošao ugarskim i slavonskim župama te na osnovi svojih mjerenja i zabilješki objavio na karti 1556. godine. Na spomenutoj karti Voćin je ucrtan u obliku utvrde na vrh uzvisine pored koje je goticom ispisano ime naselja u obliku Athyna. Uz Voćin na karti su ucrtana i ostala naselja: Slatina, Sopje, Bukovica, Mikleuš, Vaška, Drenovac, a posebna pažnja usmjerena je na ucrtavanju reljefnih obilježja (planina i brda) i hidroloških pojava.²⁹

Slika: 14: Detalj karte Hrvatske i Ugarske autora Wolfganga Laziusa iz 1556. godine (Mirko Marković 1993; str: 51.)

²⁸ Marković, Mirko; 1993; *Descriptio Croatiae – Hrvatske zemlje na geografskim kartama od najstarijih vremena do pojave prvih topografskih karata*; Zagreb; str. 49,89,90.

²⁹ Isti; 97-102

Iz vremena Turske uprave Voćinom potječe karta izdavača Johanna Bussemachera iz 1592. godine koja prikazuje Slavoniju, dijelove Hrvatske, Bosne i Dalmacije. Na karti je prikaza Voćin kao utvrda zajedno s ostalim većim utvrdama na širem prostoru. Zanimljivo je da su ostala naselja: Slatina, Vaška, Orahovica i Mikleuš prikazani samo nazivom bez oznake utvrda u njima. Voćin je na spomenutoj karti upisan u obliku Athyna.³⁰

Slika: 15: Detalj karte Johanna Bussemachera iz 1592. (Mirko Marković 1993; str: 52-53.)

Iz ovog perioda potječe i karta Willema Janszoon Blaeua³¹ točnije njegova prerada Mercatove karte na kojoj je prikazana Hrvatska i Bosna a datirana je u 1640. godinu s prikazom Voćina, kao i karta P. du Vala³² iz 1663. godine s prikazom kršćansko-turskog ratišta u Europi.

Slika 16: Dio karte Blaeua iz 1640. godine (Mirko Marković 1993; str: 68-69)

Slika 17: Voćin na karti du Vala iz 1663. godine (Mirko Marković 1993; str: 121)

³⁰ Marković, Mirko; 1993; 52-53.

³¹ Isti; 68-69.

³² Isti; 121.

Posebno zanimljiv kartografski prikaz Voćina, a posebice njegove utvrde potječe iz 1687. godine. Karta je nastala u suradnji Don Juan Baupta i Basset de Ramosa³³ tijekom Velikog turskog rata, a autori je posvećuju caru Leopoldu, kao u opisu stoji, za bolju koordinaciju vojske po nepoznatom terenu Kraljevine Slavonije. Karta detaljno prikazuje kretanje austrijske i hrvatske vojske prilikom rata za oslobođenje Slavonije, a kao takva predstavlja važan izvor za razumijevanje vojne povijesti. Posebno su zorno prikazani detalji utvrda kao i mogućnostima kretanja vojske. Središnji dio karte prikazuje širi prostor slavonske Podravine i slavonskog gorja. Za nas posebno je zanimljiv prikaz utvrde u Voćinu koju autori upisuju u obliku Butschin, a prikazuju ju kao nepravilni peterokut koji na svakom kutu ima po jednu četverokutnu ili polukružnu kulu. Na južnom zidu spomenutog peterokuta je prikazan ulaz. Južno od utvrde je ucrtan pred prostor pravokutnog oblika na čijem zapadnom i istočnom kutu je po jedna polukružna kula. Ovaj prikaz iako parcijalno točan daje nam vrlo važne podatke o samom izgledu utvrde Voćin. Na njemu nema prikaza zapadnog dijela utvrde koji je bio mjesto istraživanja. Ujedno, kontrafori na istočnoj strani su ovdje navedeni kao obrambene kule. Unatoč ovim nedostacima osnovni dijelovi utvrde se mogu razaznati i tražiti u prostoru. Uz utvrdu ovaj prikaz nam daje i tlocrt voćinske crkve i zatvorenog dvorišta oko nje.

Slika 18: Segment karte Don Juan Baupta i Basset de Ramosa s prikazom utvrde i crkve u Voćinu (preuzeto s: <http://data.onb.ac.at/rec/AC03877672>)

³³ Geografica y nueva description del Reino de Eslavonia con sus anexas Provincia srecuperado con las victoriosas Armas Imperiales ano 1687 reynando el Augustissimo Emperador Leopoldo: dedicada ala Real Majesta de Joseph de Austria Rei de Ungria, Dalmasia, Croasia, Esclauonia, &c. Archiduque de Austria.&c. Duque deBorgona, Stiria, &c: ... Dostupno u: Österreichische Nationalbibliothek - AB 167 (2) KAR MAG

Uz ove kartografske prikaze utvrda Voćin se pojavljuje i na ostalim kartama pa tako i na karti kartografa Matthäusa Seuttera³⁴ nastaloj nakon Požarevačkog mira od 1718. do 1733. godine, na karti J. van der Bruggena³⁵ iz 1738. godine te na kartama iz Prve vojne izmjere Habsburške monarhije³⁶ koja je na ovom prostoru provedena od 1781. do 1783. godine. Utvrda Stari grad pojavljuje se kasnije na svim kartama nastalim u 19. i 20. stoljeću.

Stari grad Voćin svojim smještajem u središtu naselja ali i sačuvanim ostacima predstavljao je mjesto posjeta kako lokalnog stanovništva tako i posjetitelja iz šire okolice. U iskazima kazivača sa šireg slatinskog područja spominje se kao nezaobilazno mjesto posjeta prilikom seoskih proslava i hodočašća.³⁷ Ujedno zbog svoje atraktivnosti i povijesnog konteksta Stari grad bio je i ostao do danas predmet fotografiranja i publiciranja u obliku razglednica. Za sada najranija fotografija Starog grada vezana je uz ime Gjüre Szabe a datirana je oko 1885. godine (Zbirka fotografske dokumentacija Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske; inv. br. FKB-6650). Foto snimak prikazuje pogled na Stari grad Voćin snimljen iz parka u središtu naselja. Na snimci je vidljiv i dio dvorca i pripadajućeg parka. Stari grad je na ovoj snimci loše vidljiv.

Slika 19: Stari grad Voćin snimljen iz parka u središtu naselja iz 1885. godine – inv. br. FKB-6650
(preuzeto s: <https://fototeka.min-kulture.hr/hr/Predmet/21154/3>)

³⁴ Iustissimae causae heroica virtute propugnatae gloriosiss. Triumphi praemium sive accurata delineatio provinciarum et urbium quae duabus celeberrimis expeditionibus iusto domino ac victori restitutae et pace Passarowiziensi a.o 1718. d. 21. Iulii à debellatis Turc. concessae et assignatae sunt/ Opera et Sumptibus M. Seutteri . Dostupno u: Österreichische Nationalbibliothek - FKB 281-12,I,223 KAR MAG

³⁵ Marković, Mirko; 1993; 172-173.

³⁶ Horbec, Ivan i Jukić Ivana 2002; Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Virovitička županija; Zagreb; sekcija 15.

³⁷ Koviljka Vukelić (iskaz kazivača iz Gornjeg Miholjca godina 2000.); Milka Dobrojević (iskaz kazivačice iz Voćina 2025. godina)

U Zbirci fotografske dokumentacija Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske - Zbirka fotografske ostavštine Gjuro Szaboa pronalazimo i dvije fotografije nastale 1913. godine koje prikazuju Stari grad Voćin. Fotografija inv. br. FKB-6649 prikazuje vedutu s ulicom koja vodi prema Starom gradu, dok fotografija inv. br. FKB-6655 donosi bliži prikaz Starog grada. Spomenuta fotografija je snimljena na samom lokalitetu i u prvom planu je Gjuro Szabo koji sjedi pored lučnog otvora na južnom zidu. Na snimci se jasno vide dijelovi ožbukano zida od kojih su danas sačuvani samo manji dijelovi. Ujedno lučni nadvoj iznad otvora je vrlo dobro sačuvan i cjelovit. Na snimci je u prvom planu vidljiv i dio zida koji danas nedostaje.

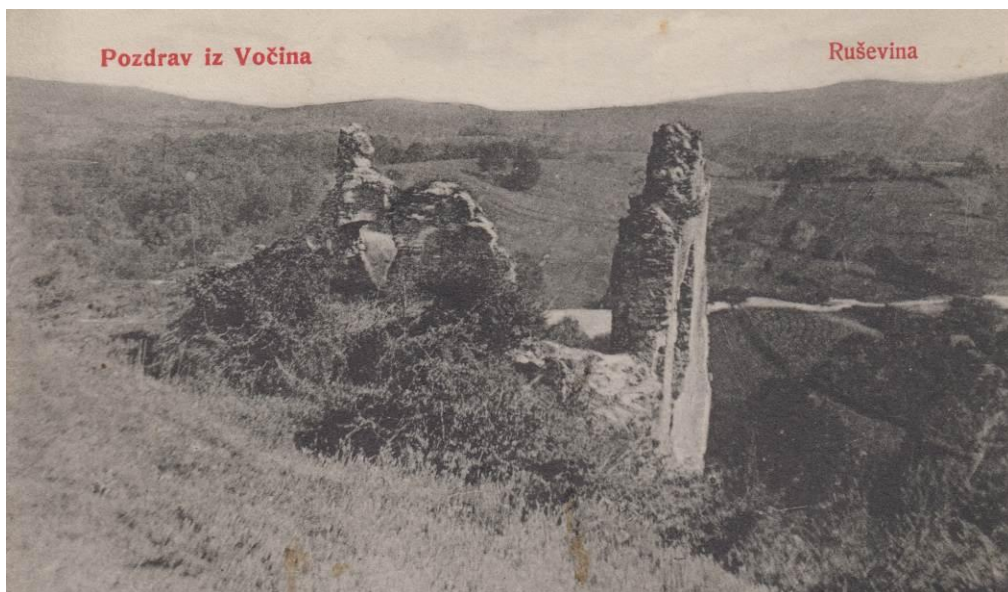

Slika 20: Veduta sa Starim gradom inv. br. FKB-6649
(preuzeto s: <https://fototeka.min-kulture.hr/hr/Predmet/21156/3>)

Slika 21: Gjuro Szabo na Starom gradu inv. br. FKB-6655
(preuzeto s: <https://fototeka.min-kulture.hr/hr/Predmet/21159/3>)

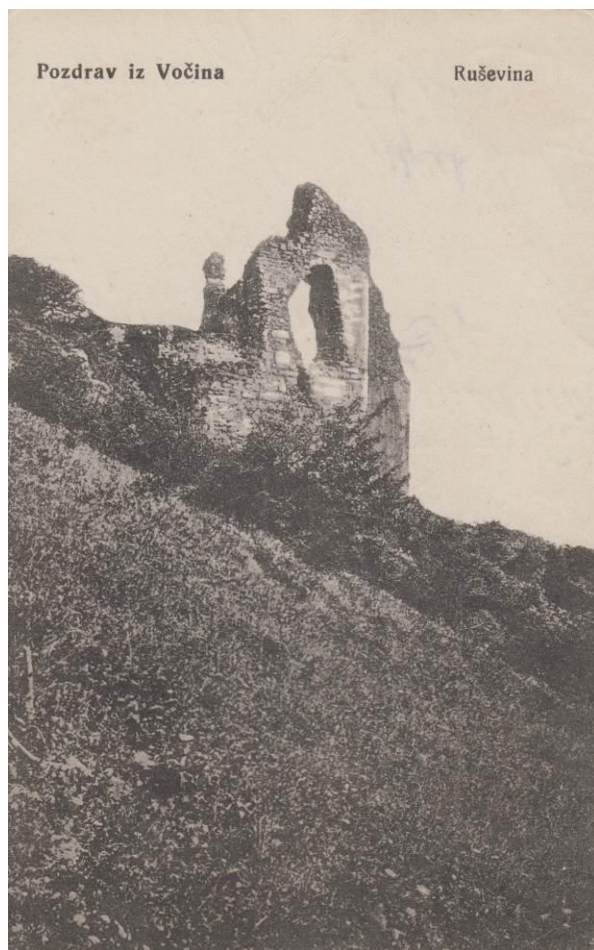
Utvrd Stari grad na razglednicama i dopisnicama pojavljuje se, za sada, najranije 1907. godine³⁸ i to u nakladi Ed. Bauer. (ZMS inv. br. 1013). Snimak je načinjen s bočne strane utvrde na mjestu na kojem se danas nalazi krater i prikazuje južni i istočni zid četverokutne kule. Uz ostatke zidnih masa snimak nam donosi i važan podatak o izgledu lučnih otvora na istočnom zidu koji danas više ne postoje.

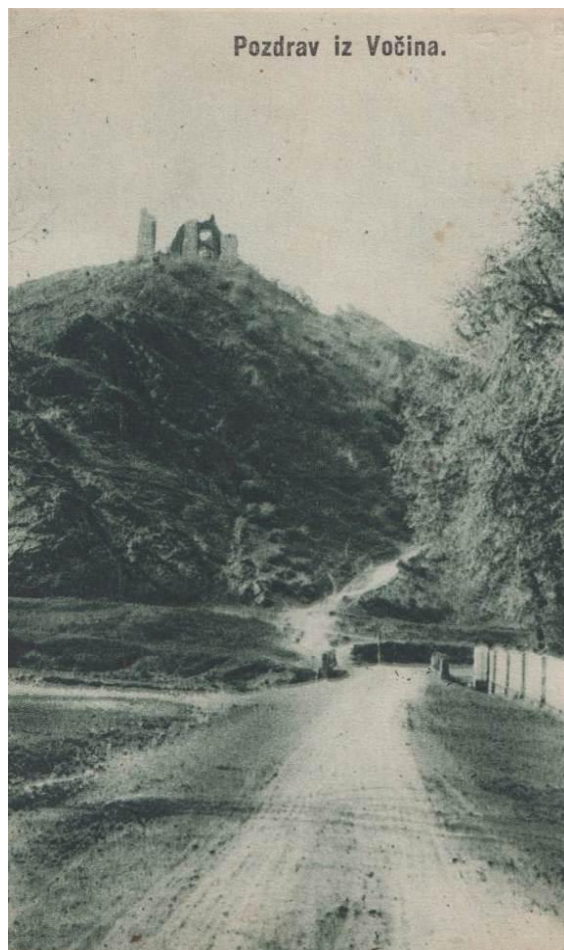
Slika 22: Dopisnica nakladnika Ed. Bauer iz 1907. godine s prikazom Starog grada (ZMS 1013)

³⁸ Dopisnica naslova: Pozdrav iz Vočina – Ruševina. Na poledini je grafitnom olovkom zapisan nadnevak 26/8 – 13/IX 07.

Uz ovu dopisnicu u fundusu Zavičajnog muzeja Slatina nalaze se još dvije razglednice iz drugog desetljeća 20. stoljeća. Starija datira u 1918. godinu (ZMS 991) i izdana je u nakladni Josef Wahl a prikazuje južni zid kule s lučnim otvorom i dio jugoistočnog kontrafora. Druga razglednica datirana je u 1920. ili 1921. godinu u nakladi Ebner i Gredelj (ZMS 638) prikazuje snimku Starog grada načinjenu iz današnje Dubrovačke ulice, a prikazuje tri masivna kontrafora i zidove kule. Kao i na ranijoj snimci i na ovoj su vidljiva dva lučna otvora na istočnom zidu kule koji danas ne postoje.

Slika 23: Razglednica s prikazom Starog grada (ZMS 991)

Slika 24: Razglednica s prikazom Starog grada (ZMS 638)

METODOLOGIJA RADA

Arheološka istraživanja lokaliteta Stari grad Voćin započela su 21. listopada i završila 6. studenog 2024. godine, a sastojala su se od sondažnog istraživanja, rekognosciranja i snimanja gabarita utvrde. Sukladno Rješenju Konzervatorskog odjela u Požegi istraživanja je vodio Srđan Đuričić mag. archeol, sa zamjenicom Valentinom Šljivac mag. archeol., a na istraživanjima su uz voditelja i zamjenicu bila i tri pomoćna radnika iz tvrtke Votina d.o.o. Voćin. Istraživanja su vođena sukladno Pravilniku o arheološkim istraživanjima i Rješenju nadležnog konzervatorskog odjela u Požegi.

Sondažna istraživanja odrađena su ručnim iskopom, dok se za svaku sondu vodila zasebna dokumentacija i pripadajući popisi. Zemlja je deponirana pored istraženih sondi.

Slika 25: Iskop SONDE 1 (foto: Srđan Đuričić)

Slika 26: Iskop SONDE 2 (foto: Srđan Đuričić)

Arheološka dokumentacija bazirala se na sustav stratigrafskih jedinica na koji se oslanjala sva pisana, foto i nacrtana dokumentacija. Svakoj promjeni i strukturi dodjeljivana je odgovarajuća numerička oznaka s opisom vrste, dimenzija, sastava, oblika te stratigrafskim odnosima u horizontalnoj i vertikalnoj stratigrafiji. Nakon dokumentiranja uslijedilo je ručno pražnjenje ili čišćenje svake označene pojave, prilikom kojeg je prikupljan sav pokretni arheološki materijal koji je razvrstavan prema materijalu i karakterističnosti, a zatim se kao takav upisivao u popise nalaza. Nakon istraživanja sve vidljive promjene na terenu su ponovno fotografirane.

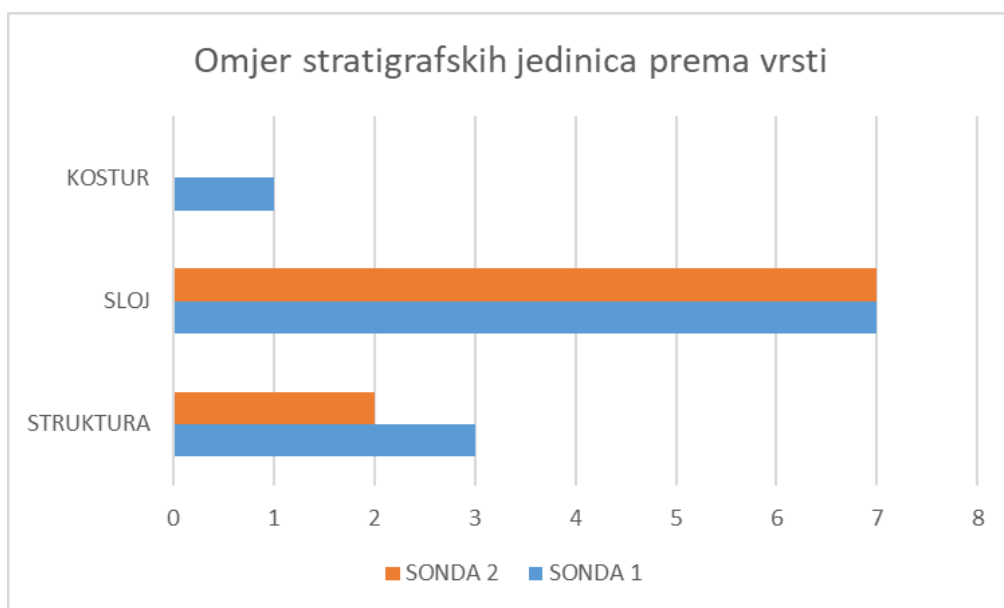
Pisana terenska dokumentacija sastojala se od: terenskog dnevnika vođenog po datumima, popisa stratigrafskih jedinica s pripadajućim opisom stratigrafskih jedinica, popisa nalaza, popisa posebnih nalaza i popisa uzoraka.

Po završetku istraživanja sonde su snimljene, fotografirane i prekrivene geotekstilom slojem zemlje i dodatno zaštićena građevinskom najlonom.

REZULTATI ISTRAŽIVNJA

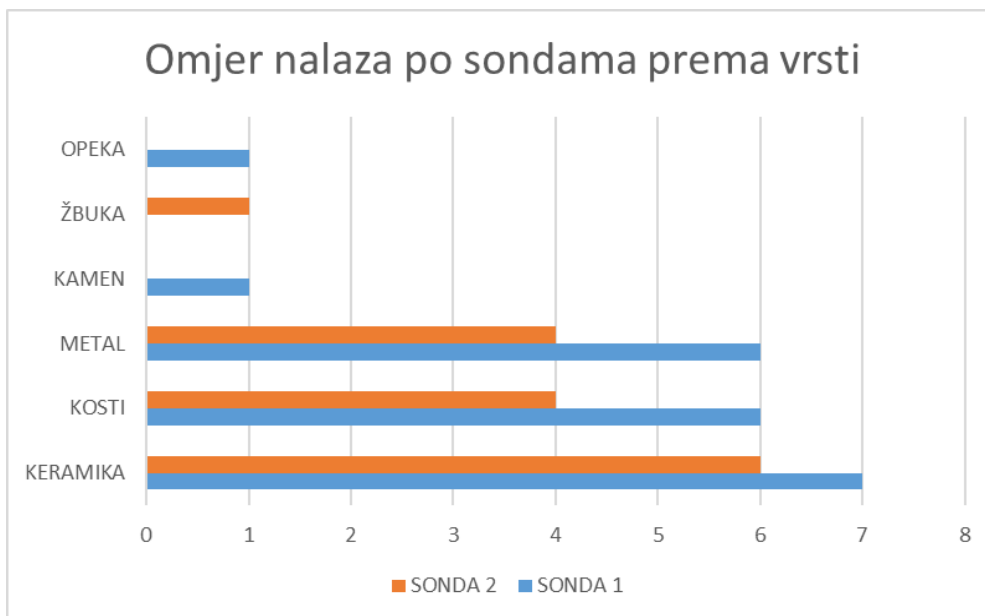
Sondažna istraživanja na lokalitetu Stati grad u Voćinu izvršena su kroz dvije arheološke sonde (SONDA 1 i SONDA 2) koje su postavljene na zapadnom dijelu utvrde nedaleko od postojeće osmatračnice. Pozicija sonde određena je nakon pregleda terena od strane voditelja i zamjenice. SONDA 1 postavljena je na rubnom dijelu platoa kako bi se definirao rub utvrde tj. postojanje fortifikacijskih elemenata (bedema ili drvene palisade) na spoju opkopa i platoa. SONDA 2 postavljena je na središnjem dijelu platoa s ciljem definiranja prostornih odnosa unutar samog platoa kao i postojanje objekata unutar pretpostavljenog dvorišta utvrde.

Tijekom istraživanja definirano je 20 stratigrafskih jedinica različite vrste. Od ukupnog broja u SONDI 1 je evidentirano 11 stratigrafskih jedinica, a u SONDI 2 evidentirano je 9 stratigrafskih jedinica.

Slika 27: Grafikon s prikazom omjera stratigrafskih jedinica prema vrsti i po sondama

Ukupno je prikupljeno 37 nalaza pokretnog arheološkog materijala (16 nalaza u SONDI 1, 20 nalaza u SONDI 2 i 1 nalaz prikupljen prilikom pregleda terena) koji su prema vrsti podijeljeni u keramiku, metal, kosti, kamen i žbuku. Ujedno, tijekom istraživanja prikupljen je i jedan uzorak U 1 iz SONDE 1 SJ 9.

Slika 28: Grafikon s prikazom omjera vrsta nalaza prema sondama

Terenska dokumentacija s probnog istraživanja sastoji se od foto dokumentacije i nacrtne dokumentacije. Za potrebe fotodokumentacije načinjeno je 331 fotografija ukupne veličine 1,4 GB te 62 fotografije i 3 video zapisa snimljeni dronom ukupne veličine 648 MB. Nacrtna dokumentacija sastoji se od digitalnog snimka gabarita cjelokupnog lokaliteta u apsolutnim točkama i ručnih crteža sonde. Za potrebe digitalnog snimanja lokaliteta uzeto je 58 točaka u apsolutnim visinama, dok su sonde dokumentirane s 9 ručnih crteža tlocrta i profila.

TIJEK ISTRAŽIVANJA

Arheološka istraživanja sonde na lokalitetu Stari grad u Voćinu započeta su 22. listopada 2024. godine otvaranjem SONDE 1. 29. listopada 2024. godine započelo je istraživanje SONDE 2, a istraživanja obje sonde su završila 6. studenog 2024. godine. U nastavku teksta pojedinačno će biti opisane obje sonde.

SONDA 1

SONDA 1 smještena je na sjeverno-zapadnom rubu voćinske utvrde. Kao mjesto sonde izabran je spoj platoa i opkopa sa ciljem definiranja mogućih fortifikacijskih elemenata (ostataka drvenih palisada ili tvrdog zida) na ovom prostoru. Sonda je postavljena približno sjever-jug – istok-zapad 4 m dužine u smjeru istok-zapad i 3 m širine u smjeru sjever-jug. Tijekom istraživanja dimenzije sonde su povećane za 1 m i to prema sjeveru, pa je sonda konačnih dimenzija 4 x 4 m. Materijal nastao iskopom sonde deponirana je pored sonde radi lakšeg zatrpavanja. Prilikom dokumentiranja sonde korišten je sustav stratigrafskih jedinica te

je tijekom istraživanja definirano 11 stratigrafskih jedinica različitog karaktera i načina postanka te je prikupljena značajna količina pokretnog arheološkog materijala od kojeg najviše životinjskih kostiju i ulomaka keramike, te manja količina metalnih predmeta. Prije samog istraživanja na prostoru cijele sonde evidentirane su veće recentne rupe koje su nastale kao rezultat djelovanja životinja. Tijekom istraživanja utvrđeno je kako je upravo aktivnost životinja značajno poremetila stratigrafsku sliku na južnoj strani sonde i da su intaktni slojevi sačuvani na oko 50 % istražene površine.

Slika 29: Položaj SONDE 1 prije istraživanja (foto: Srđan Đuričić)

Na vrhu sonde definiran je sloj humusa kojem je dodijeljena oznaka SJ 1. Sloj se prostire na većem dijelu sonde. Njegova debljina nije ujednačena i varira od 0,00 do 25-35 cm na jugo-zapadnom dijelu sonde. Sloj se sastoji od rahle, rastresite zemlje prahastog sastava žućkasto-smeđe (7.5YR 2/1) boje s 5% anorganskih primjesa u sastavu (sitno granuliranog kamena). Ispod sloja humusa definirana su dva sloja SJ 2 i SJ 3. Sloja SJ 2 evidentiran na zapadnom dijelu sonde, sastavljen je od rastresite zemlje prahastog sastava maslinasto smeđe (2.5.Y 3/3) boje s više od 20% anorganskih primjesa, lomljenog vapnenca granulacije manje od 5 cm. Sloj SJ 3 evidentiran je na istočnoj i sjevernoj polovici sonde, a sastavljen je od lomljenog kamena, većinom vapnenca izmiješan s komadima razmravljenog vapnenog morta. Ispod soja humusa uz ova dva sloja (SJ 2 i 3) evidentiran je struktura SJ 4 koja je definirana

kao dio obrambenog bedema. Ovaj fortifikacijski element istražen je u dužini od 4 m dok njegova širina varira od 2,20 do 2,40 m. Bedem je usmjeren istok-zapad i na mjestu sonde radi blagi luk. S graditeljskog aspekta bedem se sastoji od dva elementa: vidljivog zida i masivne temeljne stope. Zid je izrađen je od pravilno obrađenih komada blokova na unutarnjem licu te neobrađenih ali pravilno uslojenih komada kamena na vanjskom licu. Temeljna stopa je šira u odnosu na zid za oko 50 cm i napravljena je od nepravilnog lomljenog kamena uslojenog i povezanog vapnenim mortom s tendencijom sužavanja prema dnu. Unutrašnjost zida i temeljne stope izrađeni su od lomljenog kamena različite veličine, povezanog vapnenim mortom. U strukturi zida su evidentirane kanalice, ožbukane vapnenim mortom, koje su postavljene okomito na zid i spajaju se u jednu kanalicu koja je paralelna s vanjskim licem zida. Zbog postojanja ove strukture stratigrafska slika u sjevernom i južnom dijelu sonde je značajno drugačija.

Slika 30: Struktura SJ 5 – bedem utvrde (foto: Srđan Đuričić)

Na sjevernoj strani na kojoj je opkop utvrde istraživanje je zaustavljeno na temeljnoj stopi, dok su na južnoj strani nastavljena te u nastavku je prikaz stratigrafske slike koja je evidentirana na južnom dijelu sonde. Širenjem sonde prema sjeveru u budućim kampanjama tek će pokazati postojanje ili nepostojanje ovih slojeva i na ovom prostoru. Ispod SJ 2 i SJ 3 na južnom dijelu sonde evidentiran je sloj SJ 5 koji se sastoji od zbijene tamno smeđe (2.5.Y 4/4) zemlje, glinovito-prahastog sastava s 10 % anorganskih primjesa u sastavu i većom količinom pokretnog arheološkog materijala posebice ulomaka keramike i životinjskih kostiju. Prema sastavu, odnosu prema ostalim stratigrafskim jedinicama i nalazima koji su

pronađenu, ovaj sloj je okarakteriziran kao hodna površina. Ispod SJ 5 evidentirana su dva sloja SJ 6 i SJ 7. SJ 6 sastavljen je od rahle zemlje blijedo žute boje (5Y 7/3) prahastog sastava izmiješane s komadima raspadnutog vapnenog morta i lomljenog kamena (većinom vapnenca). U sloju je prikupljena manja količina ulomaka keramike i životinjskih kostiju koja je moguće „upala“ u SJ 6 iz gornjeg sloja SJ 5. Sloja SJ 7 sastavljen je od ulomaka opeke, kamena i građevinske šute u prahu izrazito rastresi. U sloju nisu evidentirani nalazi osim većeg kamenog, obrađenog bloka koji je s tri strane zaravnati s dvije perforacije. U sloju je evidentirano par komada opeka s tragovima čađi, velika količina lomljenog kamena, žbuke i opeka. Ispod sloja SJ 7 evidentiran je sloj SJ 8 koji je sastavljen od pepela, gareži i zapečene zemlje te manjih komada lomljenog kamena. Micanjem sloja SJ 8 evidentirana je struktura SJ 9 koju čine spaljene masivne grede okomito postavljene jedna na drugu s manjim poprečnim daskama na njima. Struktura se podvlači ispod temeljne stope obrambenog bedema SJ 4 te pripada starijem horizontu. Ispod dijelova strukture SJ 9 evidentiran je dio kostura SJ 10. Otkriveni kostur je *insitu* i pripada većoj životinji najvjerojatnije konju, a evidentirana je zdjelica, dio kosti noge, kralježaka i rebara, dok se ostatak kostura podvlači ispod temeljne stope bedema SJ 4. Na pojedinim kostima, koji su bili ispod dijelova drvene strukture SJ 9, evidentirani su tragovi gorenja. Micanjem kostura definiran je SJ 11 koji je sastavljen od tvrde, nabijene i spaljene zemlje s nabijenim ulomcima lomljenog kamena (vapnenca) koji su interpretirani kao rezultat proboja iz gornjeg sloja SJ 7. Nabijena zemlja je definirana kao struktura i moguće da pripada podnici.

Slika 31: Ostatak drvenih greda SJ 9 i kostura SJ 10 (foto: Srđan Đuričić)

SONDA 2

SONDA 2 smještena je na središnjem dijelu utvrde Stari grad na zaravnom platou. Pozicionirana je jugo-istočno od SONDE 1 s ciljem utvrđivanja stratigrafske slike na središnjem dijelu platoa. Sonda je dimenzija 3 x 3 m i orijentirana približno sjever-jug – istok-zapad. Iskopni materijal iz sonde deponiran neposredno uz sondu s njezine južne, istočne i zapadne strane. Sonda nije do kraja istražena, te je predviđen nastavak njezinog istraživanja u 2025. godini.

Slika 32: Položaj SONDE 2 prije istraživanja (foto: Srđan Đuričić)

Tijekom istraživanja SONDE 2 definirano je 9 stratigrafskih jedinica različite vrste i postanka. Na samom vrhu definiran je sloj humusa kojem je dodijeljena oznaka SJ 1 Sloj se sastoji od rahle, rastresite zemlje, prahastog sastava (7.5YR 2/1) žućkasto smeđe boje s 5% anorganskih primjesa u sastavu. Debljina sloja nije ujednačena i varira od 5 do 15 cm. Nakon uklanjanja sloja humusa definiran je sloj SJ 2 i struktura SJ 3. Sloj SJ 2 sastoji se od rastresite zemlje prahastog sastava (2.5.Y 2/2) tamno smeđe boje s ulomcima keramike, životinjskih kostiju i metala. Struktura SJ 3 evidentirana je u sjeverno-istočnom kutu SONDE 2, napravljena od lomljenog i pravilno uslojenog kamena povezanog vapnenim mortom. Vanjska lica (južno i zapadno) napravljena su od pravilno uslojenog kamena, vapnenca, dok je ispunjena napravljena od lomljenog kamena povezanog mortom. Ispod sloja SJ 2 definiran je sloj SJ 4

koji se sastoji od sitno fragmentirane žbuke, svijetlo žućkasto smeđe boje. Žbuka je u rastresitom stanju s manjom količinom lomljenog kamena. U sloju su evidentirani ulomci životinjskih kostiju i ulomaka keramike. Nakon uklanjanja SJ 4 definirani su SJ 5, SJ 6 i SJ 7. SJ 5 je nakon istraživanja definiran kao nakupina amorfnog kamena u jugozapadnom kutu sonde. SJ 6 je okarakteriziran kao kulturni sloj sastavljen od rastresite zemlje prhastog sastava s 5 % primjesa anorganskog materijala 2.5Y 6/4 žućkasto smeđe boje. Sloj je bio na dubini od 50 do 60 cm, a njegova debljina varira od 15 do 20 cm. Unutar spomenutog sloja pronađena je velika količina životinjskih kostiju i manja količina keramike te dva komada obrađenog kamena (vapnenca). SJ 7 je označen kao strukturu naslonjen na zapadno lice strukture zida SJ 3. Napravljen je od nepravilno usloženih komada lomljenog kamena povezanog vapnenim mortom. Nakon uklanjanja SJ 6 definiran je SJ 8 na južnoj polovici sonde koji se sastoji tanjeg sloja zemlje s pokretnim arheološkim nalazima ispod kojeg je SJ 9 sastavljen od komada kamena i kompaktne žbuke.

Slika 33: SONDA 2 nakon istraživanja (foto: Srđan Đuričić)

INTERPRETACIJA

Sondažna istraživanja lokaliteta Stari grad Voćin pružili su nam po prvi put uvid u prostorne gabarite naveden utvrde i nove podatke o organizaciji prostora i stratigrafskoj slici. Istraživanjima su utvrđena dva arheološka horizonta. Stariji koji je datiran od vremena gradnje do Osmanskog osvajanja i mlađi iz vremena od Osmanskog zaposjedanja utvrde do prestanka njezine funkcije. Prilikom interpretacija svaka sonda će se zasebno opisati te staviti u kontekst.

Sonda 1 pozicionirana je na rubnom dijelu utvrde točnije na spoju platoa i opkopa. Prilikom definiranja njezinog položaja uzeta je u obzir pretpostavka da je plato mogao biti zatvoren kamenim zidom ili drvenim palisadama. Kao jedna od indicija za ovu pretpostavku je sam izgled platoa ali i postojanje opkopa. Ujedno, na površini platoa su veći komadi kamena koji su povezani vapnenom žbukom a po svom obliku i smjeru kretanja podsjećaju na zid. Istraživanjem sonde 1 definirano je 11 stratigrafskih jedinica različitog načina postanka i vremena formiranja. Sam prostor na kojem je sonda predstavlja perifernu zonu branjenog dijela utvrde, a dokaz tome je pronađen dio masivnog obrambeno bedema SJ 4 koji je izrađen od komada lomljenog i obrađenog kamena na vanjskom licu i manjih komada pomiješanih s vapnenim mortom koji čine unutrašnjost bedema. Obrambeni bedem datiran je u osmansko razdoblje i prilikom njegove izgradnje djelomično je upotrijebljen materijal iz srednjovjekovne utvrde. Uz bedem vezan je i sloj SJ 3 koji je nastao kao rezultat rušenja samog bedema, tj. pada materijala s bedema u unutrašnjost platoa nedugo nakon prestanka funkcioniranja utvrde ili pak tijekom njezinog zauzimanja od strane Habsburške vojske 1687. godine. Kao razlog ovoj tvrdnji je pojava sloja SJ 5 odmah ispod sloja rušenja. Spomenuti sloj je po sastavu i kompaktnosti okarakteriziran kao hodna površina iz vremena neposredno nakon nastanka samog bedema. Tijekom njegovog istraživanja pronađena je veća količina životinjskih kostiju kao i ulomaka keramika od kojih se ističe nekoliko ulomaka turske sivo crne keramike datirane u 16-17. stoljeće. Da su bedem i sloj istovremeni ili približno iz istog vremena najbolje je vidljivo u gornjoj visini sloja koja odgovara otvorima na unutarnjem licu bedema a koji su dio sustava odvodnje oborinskih voda iz utvrde. Sustav odvodnje oborinskih voda vrlo dobro je sačuvan i u sondi je dokumentiran kroz dvije kanalice položene okomito na bedem koje završavaju u izduženoj kanalicu koja je paralelna s vanjskim licem zida i koja pada prema istoku. Ista visina otvora i sloja svjedoče kako su oni vremenski i funkcionalno povezani. Nastanak sloja SJ 5 svakako je antropogen samo je pitanje dali je nastao akumulacijom materijala i zemlje kroz duži period ili je nastao kao potreba za nivelacijom

terena. Druga pretpostavka se na ovoj razini istraživanja čini vjerojatnija, ipak buduća istraživanja i proširenja sonde bi dala jasniju sliku. Ispod SJ 5 evidentirana su dva sloja SJ 6 i SJ 7. Oba navedena sloja iako različitog sastava interpretirani su kao sloj rušenja za sada nepoznatog objekta. Navod na ovu pretpostavku je velika količina komada lomljenog kamena, izmiješanog s većim ili manjim ulomcima žbuke i ulomaka opeke s tragovima gorenja, kao i velik komad obrađenog kamena koji je najvjerojatnije pripadao vratnicama. Ujedno, sama temeljna stopa bedema ukopana je u oba sloja te tako predstavlja stratigrafski mlađu jedinicu u odnosu na navedene slojeve. Tragovi paljenja koji su evidentirani u sloju SJ 7 ponajbolje se vide na stratigrafskim jedinicama SJ 8, 9, 10 i 11 koji čine stratigrafski niz destrukcije uslijed požara. Ispod sloja pepela su ostatci drvenih nagorenih greda koje se uslijed pada poklopile i usmratile veću životinju, najvjerojatnije konja na čijim kostima su vidljivi tragovi vatre. Kako je temeljna stopa bedema nasjela na sve spomenute slojeve nije bilo moguće definirati o kakvom se objektu radi i dali je riječ o većoj prostornoj cjelini, te pripadaju li slojevi od SJ 6 do SJ 11 istom, starijem objektu. S obzirom kako je riječ o nasilnom rušenju s tragovima paljenja nije isključena mogućnost kako su spomenuti slojevi rezultat turske opsade utvrde 1543. godine, posebice nalaz cjelovitog kostura konja ispod drvenih greda koji nam daju naslutiti kako se radilo o trenutnoj, žurnoj situaciji.

Sonda 2 smješтана je na plato utvrde, oko 7 m jugoistočno od sonde 1 na relativno zaravnatoj površini. Južno i sjeverno od sonde su rubovi samog platoa dok se prema istoku i zapadu plato širi. Ova pozicija sonde je odabrana kako bi se istražio plato, definirali stratigrafski odnosi te utvrdilo postojanje mogućih kamenih struktura i zidova na ovom prostoru. Na površini sonde prije istraživanja nije bilo indikacija da postoje kamene strukture na ovom prostoru. Tijekom istraživanja sonde 2 ukupno je definirano 9 stratigrafskih jedinica koje se razlikuju po sastavu, vremenu i načinu formiranja. Kao i kod sonde 1 na vrhu sonde 2 evidentiran je recentni sloj humusa koji je nastao taloženjem organskog materijala i djelovanjem životinja. Ispod sloja humusa evidentira se sloj zemlje SJ 2 u kojem su izmiješani recentni materijali i pokretna arheološka građa i vrh strukture SJ 3. Sloj SJ 2 okarakteriziran je kao arheološki dok su recentni materijali pronađeni u njemu nastali kao upad iz sloja humusa (čahure metaka). Unutar sloja evidentirana je veća količina pokretnog arheološkog materijala posebice životinjskih kostiju kao i ulomaka keramike od kojih dominira keramika grube fature. Databilni materijal ovaj sloj (vrh strijele za samostrel (*vereton*) i siva turska keramika) stavlja ga u vrijeme oko 16. stoljeća. Zidana struktura SJ 3 evidentirana je u sjeveroistočnom kutu sonde. Riječ je o četverokutnoj formaciji napravljenoj od komada

lomljenog kamena povezanog vapnenim morom i na ovoj razini istraženosti teško je govoriti o njezinoj funkciji i odnosu prema ostalim vidljivim i istraženim strukturama unutar utvrde. S obzirom na dimenzije zasigurno predstavlja dio većeg objekta koji je bio na sredini platoa ili jednim dijelom naslonjen na bedeme. Istraživanjem ostatka sonde tj. slojeva SJ 4, 5, 6 i 8 otkrivena je velika količina pokretnih arheoloških nalaza od kojih dominiraju osteološki nalazi. Preliminarnim pregledom osteološkog materijala definirane su kosti preživača kao i divljači (divlje svinje). Ujedno, na oko 20% osteološkog materijala zamijećeni su tragovi rezanja ili sječenja koji daju pretpostavku da je spomenuti prostor možda imao namjenu konzumacije ili pripreme hrane. Istraživanjem sonde zaustavljeno je definiranje SJ 9 koji se sastoji od žbuke i kamenja i na ovoj razini istraženosti pretpostavljeno je da se radi o podnici. Ipak, buduća istraživanja bi trebala potvrditi ili negirati ovu pretpostavku i ujedno ovaj istražen segment staviti u širu sliku same utvrde.

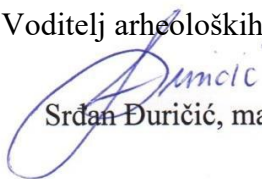
ZAKLJUČAK

Probna arheološka istraživanja i pregled terena na lokalitetu Stari Grad Voćin provedena su u sklopu programa: *Probna istraživanja, terenski pregled i snimanje utvrde Stari grad Voćin* koja su financirana sredstvima Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske i Općine Voćin. Istraživanja su trajala od 21. listopada do 6. studenog 2024. godine, a izveo ih je Zavičajni muzej Slatina. Probim istraživanjima otvorene su i djelomično istražene dvije arheološke sonde čiji su rezultati pružili novo svjetlo na ovaj značajan arheološki i povijesni lokalitet. Uz pronađen pokretni arheološki materijal u sondama su definirane i strukture vezane uz funkcioniranje same utvrde, kao i vrlo zanimljiva stratigrafska slika od 16. stoljeća prema sadašnjosti. S obzirom na relativno male gabarite sonde, svako bi se trebalo fokusirati, u sljedećim istraživačkim kampanjama, na proširenju sonde 2 i utvrđivanja korelacije obrambenog bedema na sjevernoj i južnoj strani sonde 2 i strukture koja je otkrivena u spomenutoj sondi.

Pregledom terena posebice vidljivih ostataka utvrde uočeni su tragovi brojnih oštećenja koji su povezani uz statiku same utvrde, a koji su nastali kao rezultat atmosferilija i povijesnih okolnosti. Ponajbolji dokaz recentnog uništavanja utvrde su razglednice i fotografije utvrde koje su nastale u prvoj polovici 20. stoljeća a na kojima su vidljivi dijelovi utvrde koji danas nedostaju. Iz svega iznesenoga mišljena smo da je utvrdi nužna hitna sanacija u vidu konzervatorsko-restauratorskih radova kojima bi se spriječilo daljnje uništenje

vidljivih dijelova, kao i planiranje opsežniji zahvata na njezinoj trajnijoj sanaciji i mogućoj prezentaciji za posjetitelje

Voditelj arheoloških istraživanja

Srđan Đuričić, mag. archeol

LITERATURA I IZVORI

LITERATURA:

Andrić, Stanko, 2008; Podgorje Papuk i Krndija u srednjem vijeku: prilozi za lokalnu povijest (prvi dio) *Scrinia Slavonica Vol 8.No. 1* Slavonski Brod 55-112.

Andrić, Stanko, 2000, Voćin u srednjem vijeku; u: *Povijesna i kulturna baština Voćina*, ur. Dragica Šuvak, Slatina; 97-107

Andrić, Stanko, 2013; Najraniji izvori o samostanu u Voćinu; u: *Voćin crkva i svetište – Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa Požega – Voćin 9. i 10. prosinac 2011.* ur. Ivica Žuljević, str. 21-32.

Dugački, Vlatka i Regan, Krešimir (ur.), 2018; *Hrvatski povijesni atlas – drugo izdanje;* Zagreb;

Đuričić, Srđan i Volf, Valentina, 2019; *Izveštaj o pregledu pozicije Gradina kod Voćina*, Zavičajni muzej Slatina – travanj 2019. godine

Marković, Mirko, 1993; *Descriptio Croatiae – Hrvatske zemlje na geografskim kartama od najstarijih vremena do pojave prvih topografskih karata;* Zagreb

Mažuran, Ive, 1991; Rat za oslobođenje Slavonije ispod osmanske vladavine od 1684. do 1691. godine. Peti znanstveni sabor Slavonije i Baranje. Osijek. Str. 101-131

Mažuran, Ive, 1993; *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine i njihova ekonomska podloga;* Osijek

Peić, Mihaela, 2018; *Promjene sastava stanovništva u Voćinskom kraju od 1857. do 2021. godine – diplomski rad;* Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb

Salajić, Silvija, 1996: *Izveštaj arheološkog iskopavanja na lokalitetu „Lenija“ u Macutama, općina Voćin*

Sokač-Štimac Dubravka, 2010; Voćin – crkva Pohoda BD Marije; *HAG 7/2010*, Zagreb str. 186-189

Sršan, Stjepan, 2021; *Popis sandžaka Požega 1579. godine*, Osijek

Šabaković, Hazim (ur.) 1967; *Elija Čelebi – Putopisi Odlomci o jugoslavenskim zemljama;* Sarajevo

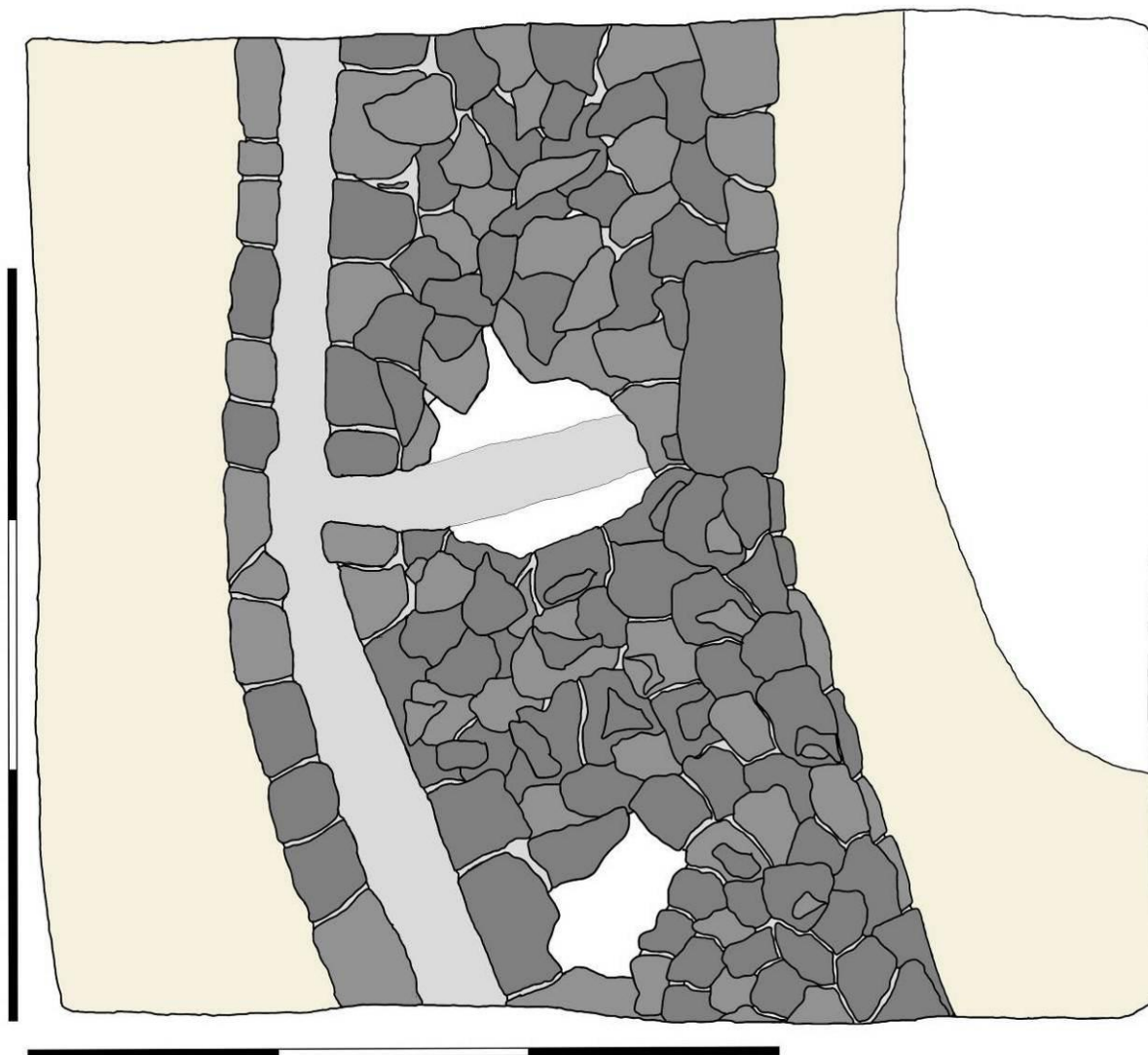
Wenzel, Gusztav; 1874, *Codex diplomaticud Arpadianus continuatus / Áhpádkori Új okmánytár 12. sv.* Budimpešta 1874

IZVORI:

Nicola Isthuanffi; Regni Hungarici historia post gloriosissimi Mathiae Corviniregis, Coloniae Agripinae MDCCXXIV.

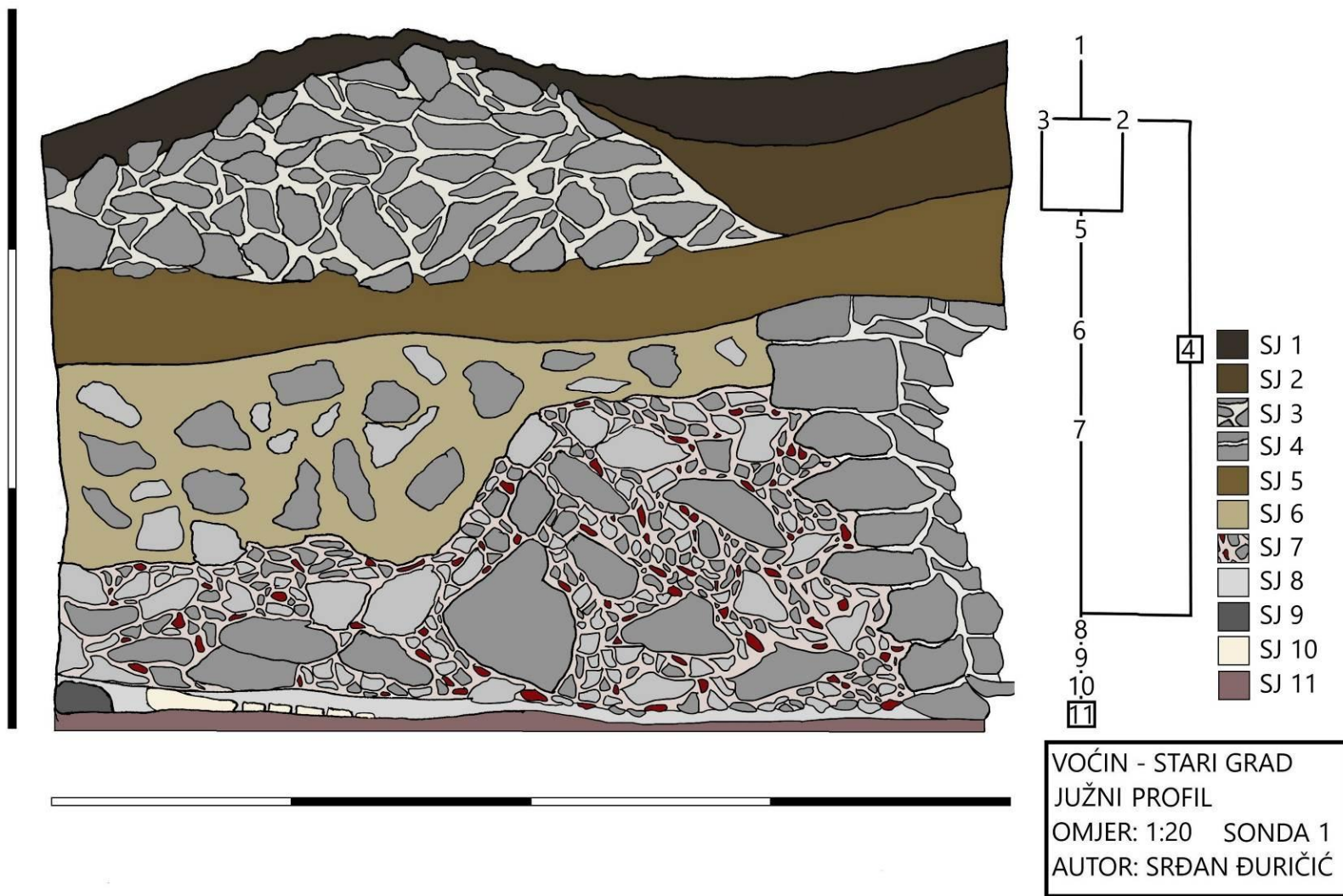
Horbec, Ivan i Jukić Ivana 2002; Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Virovitička županija; Zagreb; sekcija 15.

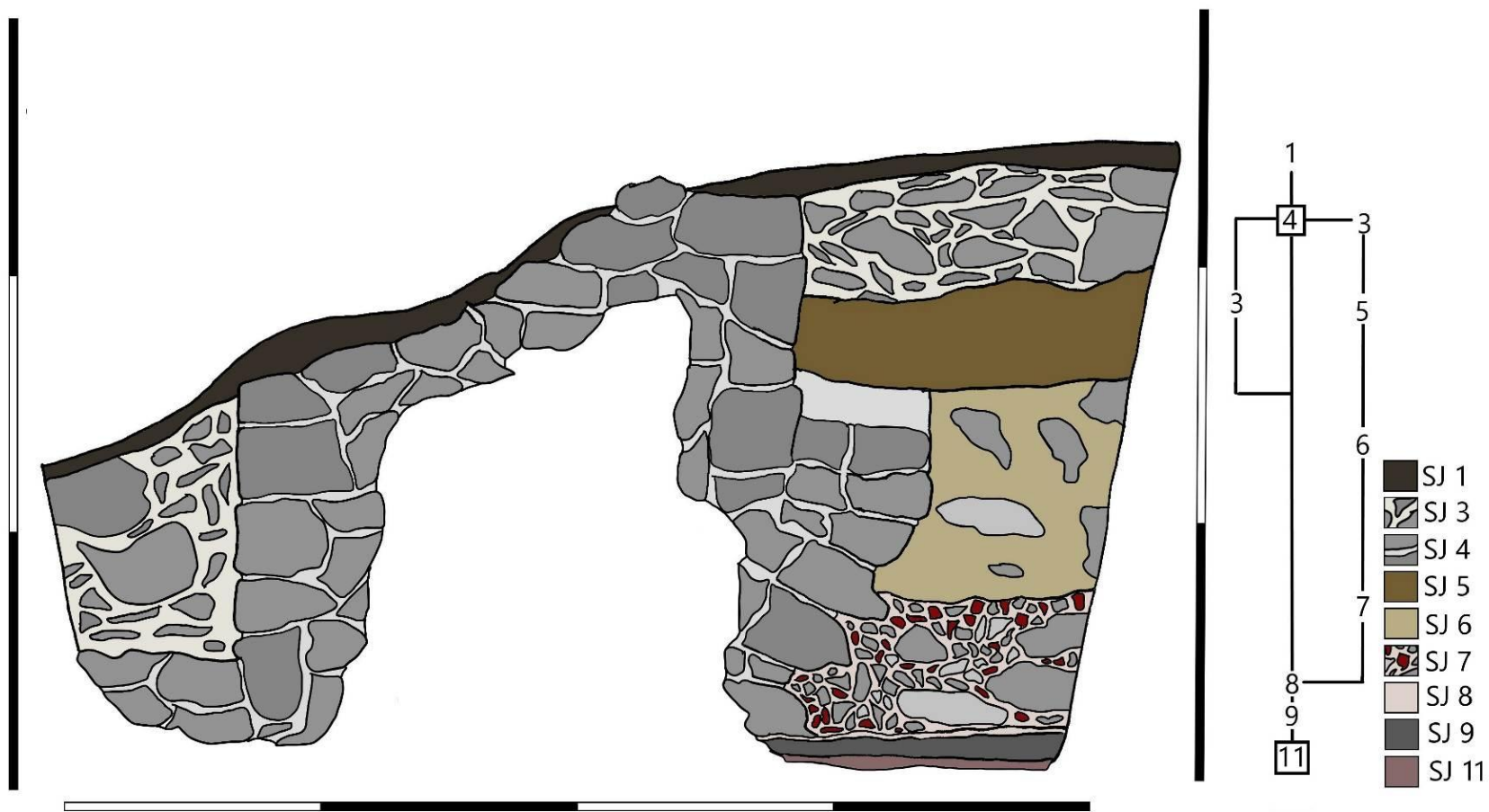
PRILOZI

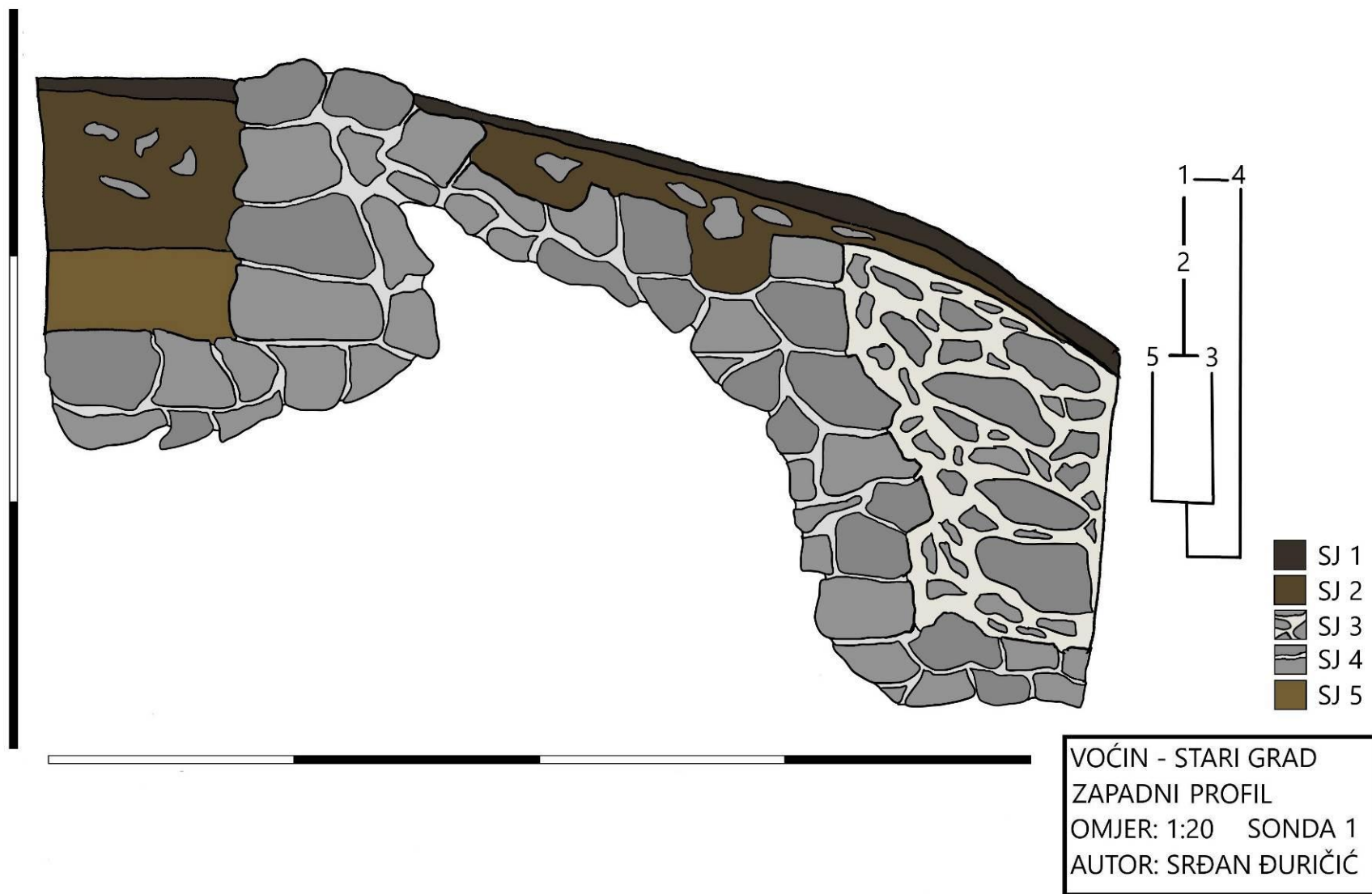
N

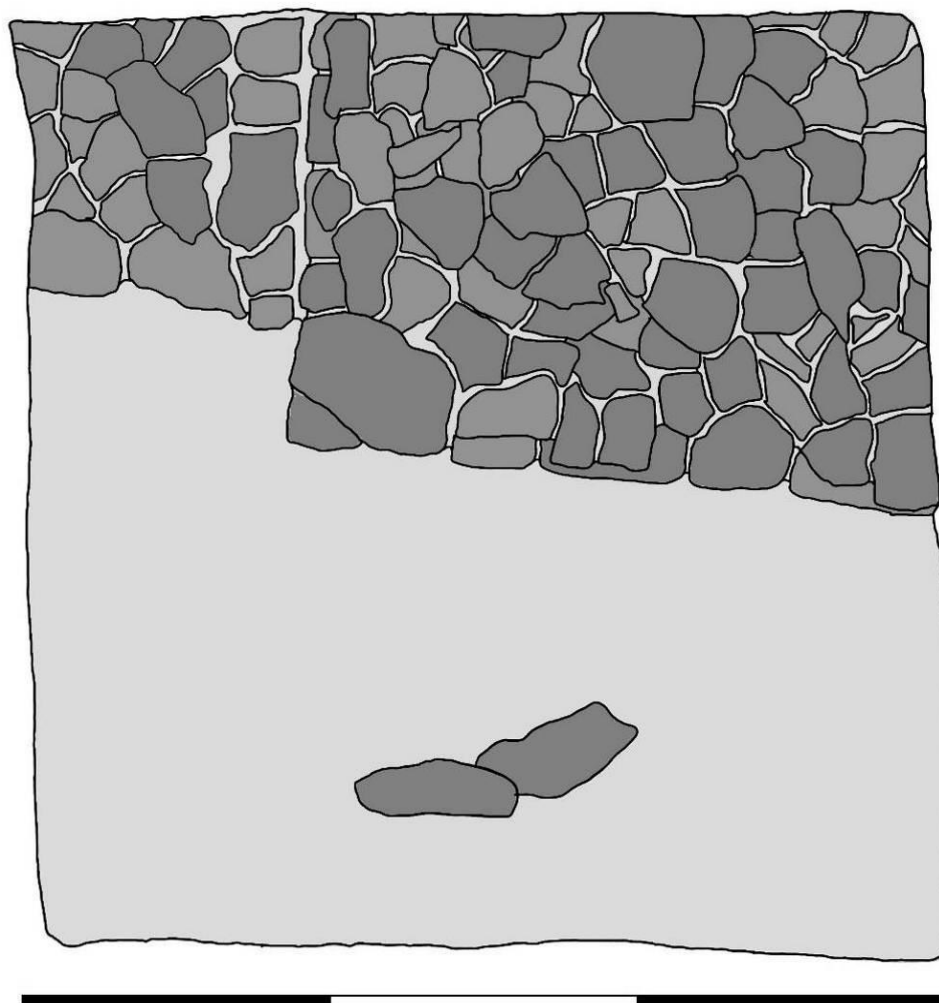
VOĆIN - STARI GRAD
TLOCRT SONDA 1
OMJER: 1:20
AUTOR: SRĐAN ĐURIČIĆ

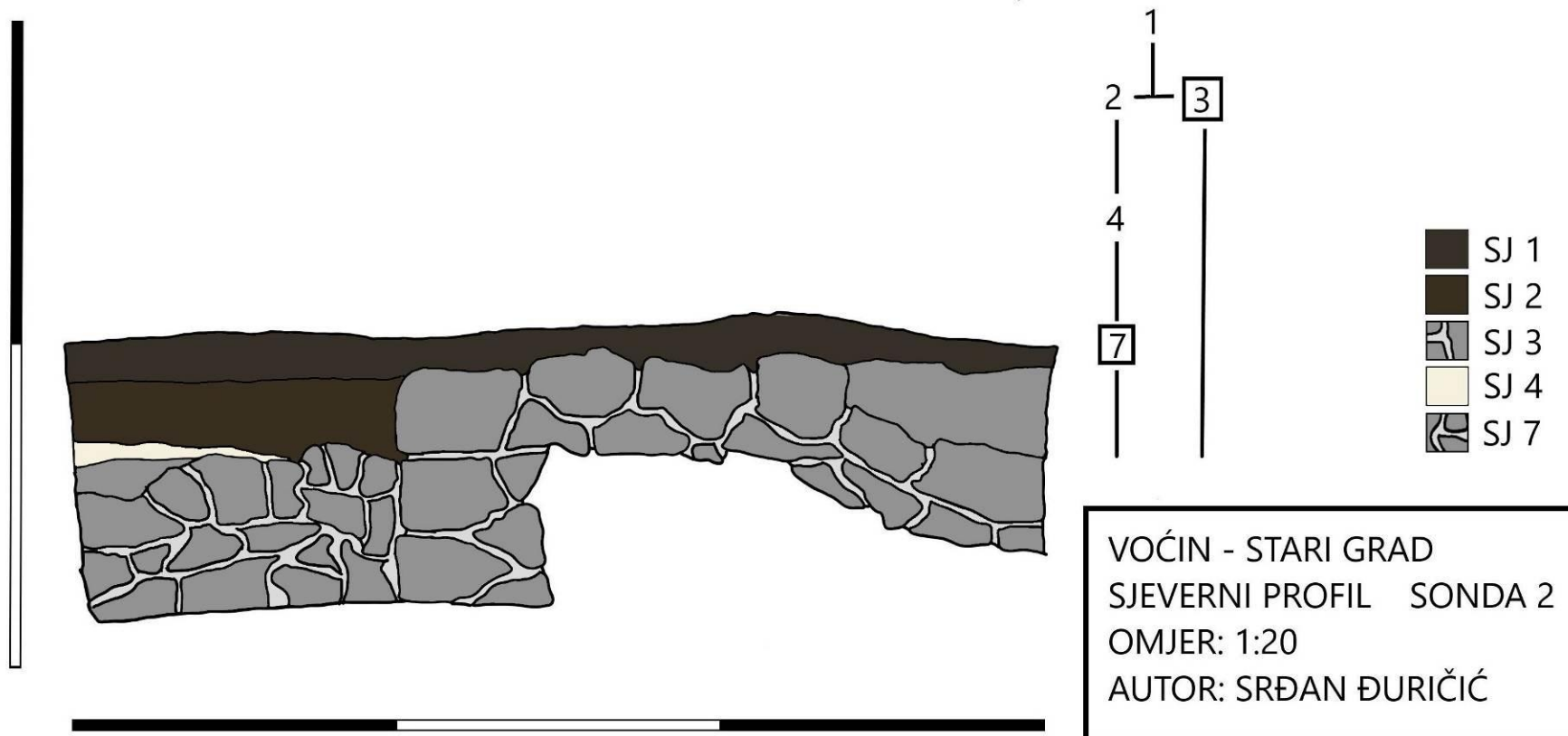

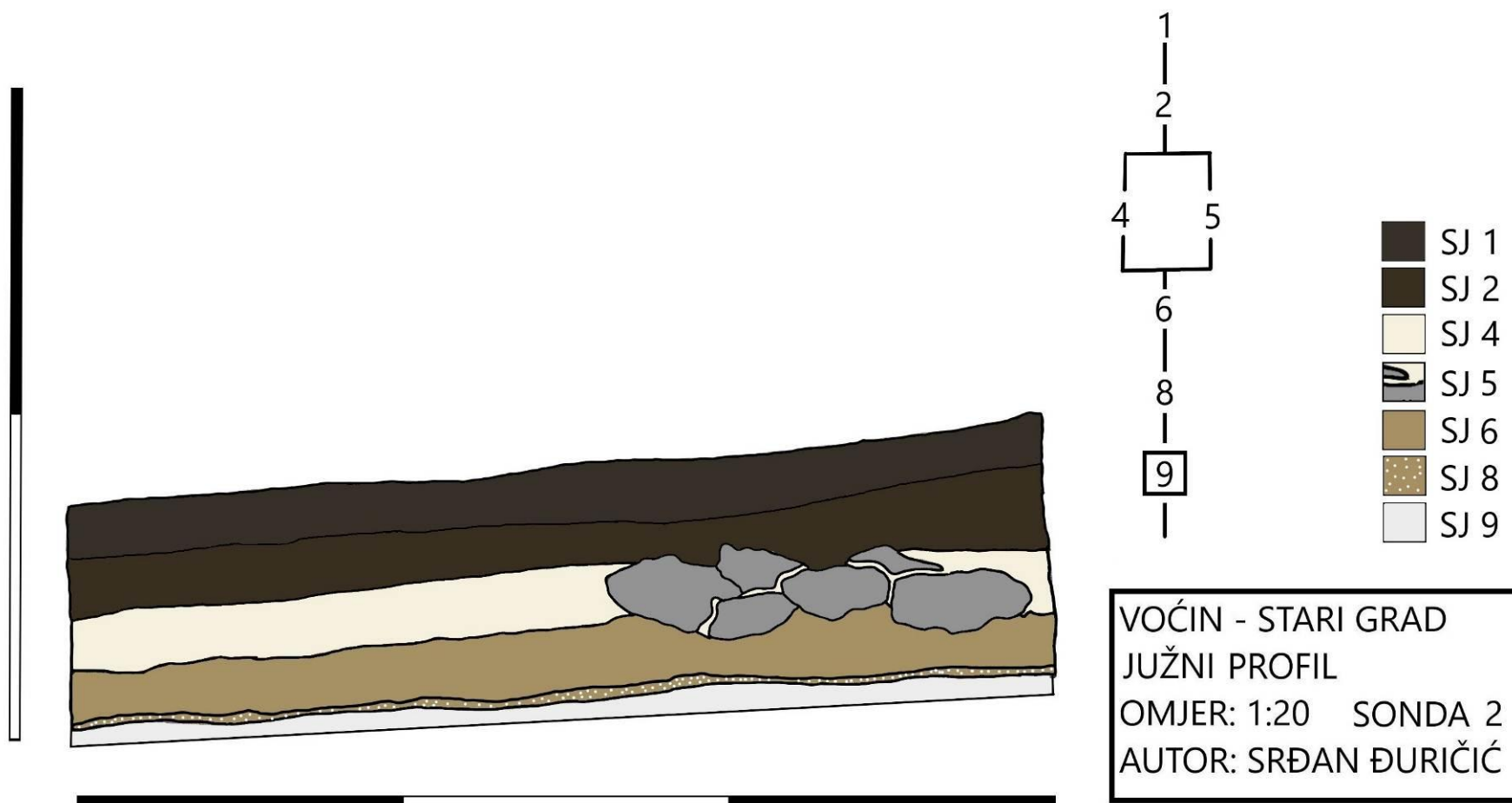
VOĆIN - STARI GRAD
 ISTOČNI PROFIL
 OMJER: 1:20 SONDA 1
 AUTOR: SRĐAN ĐURIČIĆ

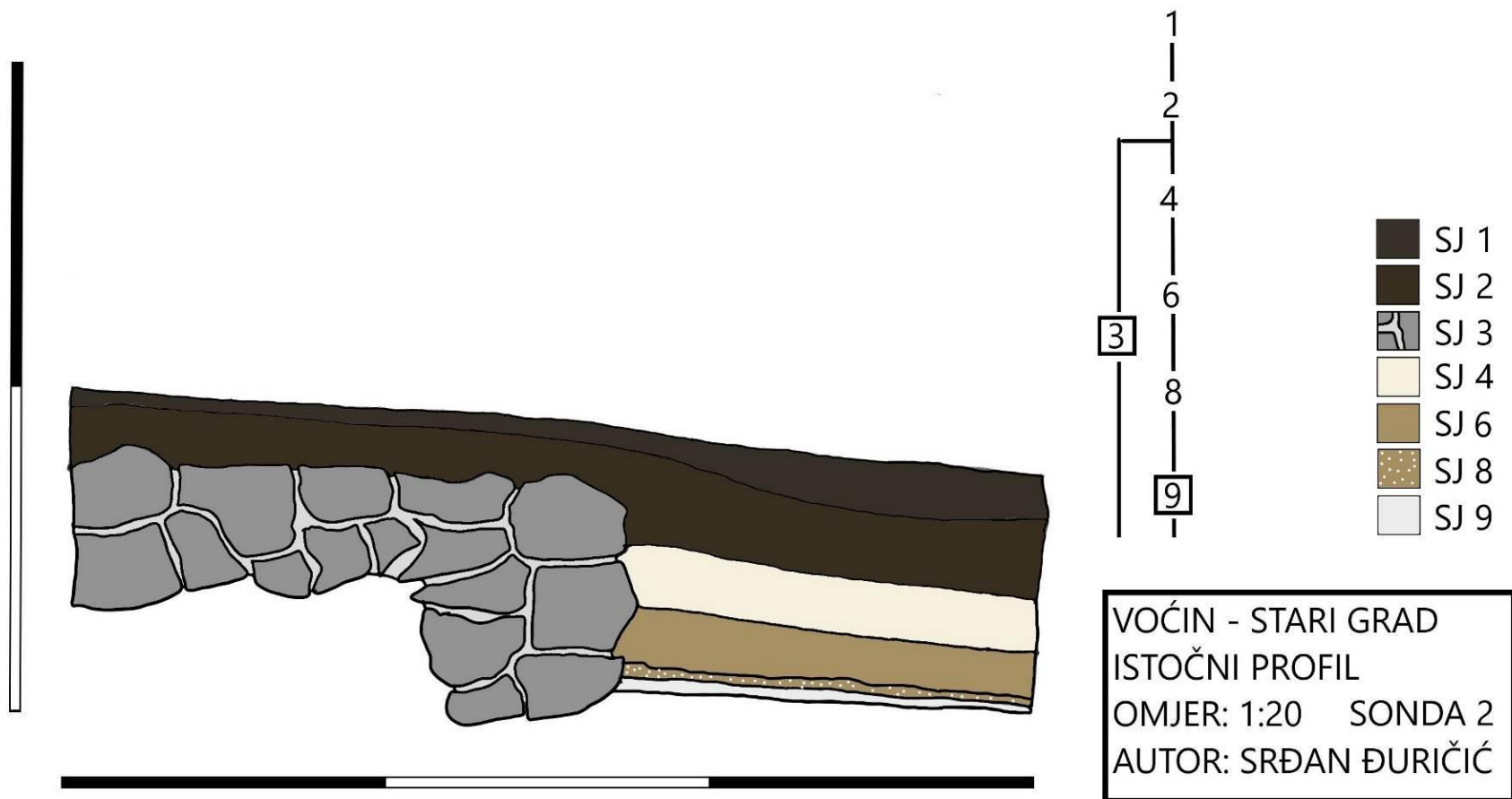

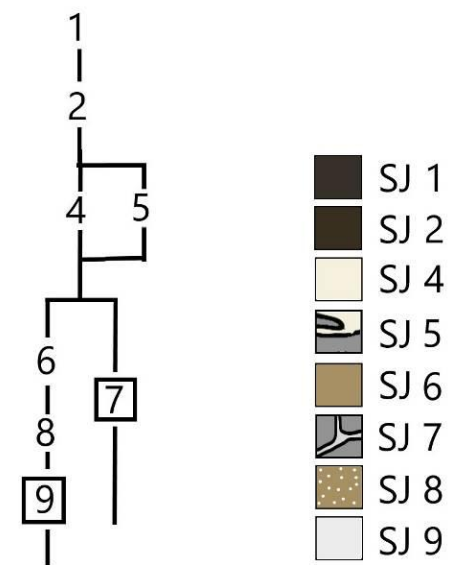
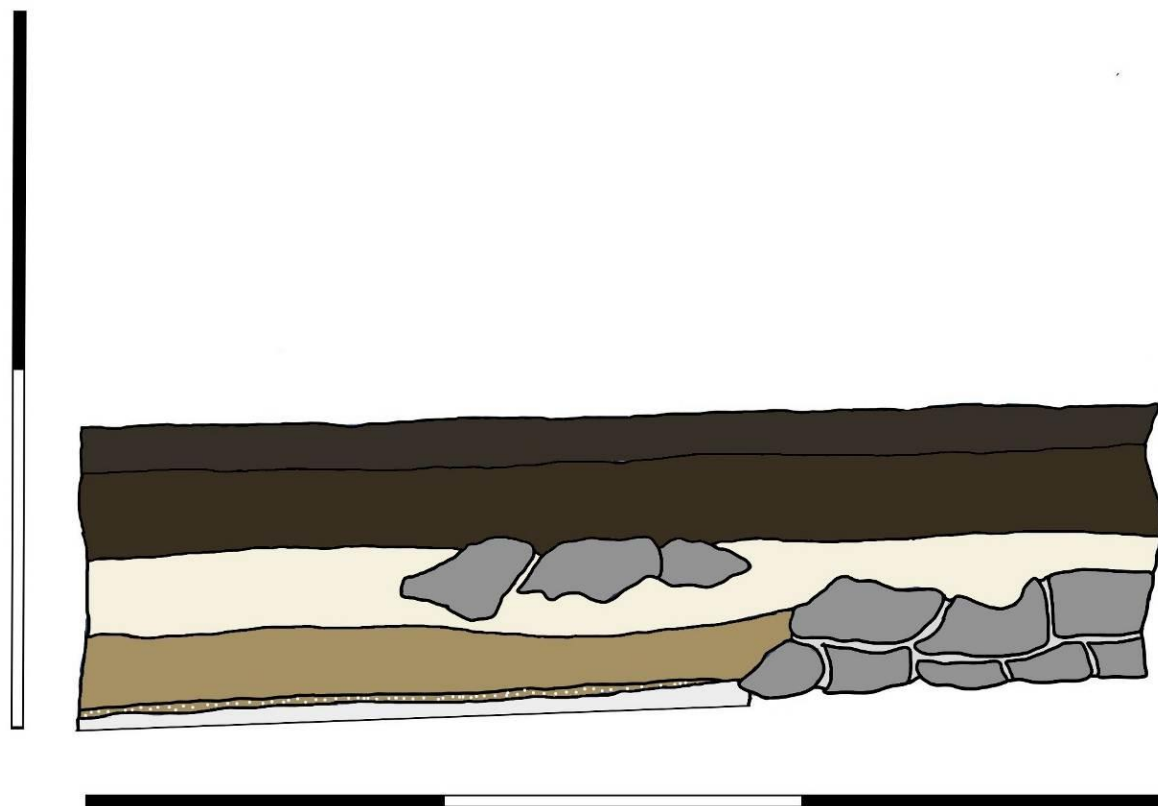

VOĆIN - STARI GRAD
TLOCRT SONDA 2
OMJER: 1:20
AUTOR: SRĐAN ĐURIČIĆ

VOĆIN - STARI GRAD
ZAPADNI PROFIL
OMJER: 1:20 SONTA 2
AUTOR: SRĐAN ĐURIČIĆ

POPIS STRATIGRAFSKIH JEDINICA

POPIS STRATIGRAFSKIH JEDINICA LOKALITET: STARI GRAD VOĆIN, k. č. 1/1 i 1/2; K. O. VOĆIN							LISTA 1
SJ	VRSTA	IZNAD	OPIS	SONDA 1	FOTOGRAFIRANO	DATUM	
		ISPOD					
					GPS		UVEO
1	SLOJ	- 2,3,4	Sloj humusa na prostoru cijele sonde 1, sastavljen od rahle, rastresite zemlje, prahastog sastava (7.5YR 2/1) žućkasto smeđe boje s 5% anorganskih primjesa u sastavu. Debljina sloja nije ujednačena i varira od 0,00 do 25-35 cm na JZ dijelu sonde.	Recentno	22.10.2024	22.10.2024	Srđan Đuričić
2	SLOJ	1 5	Sloj rahle rastresite zemlje prahastog sastava (2.5.Y 3/3) maslinasto smeđe boje s više od 20% anorganskih primjesa, lomljenog vapnenca granulacije manje od 5 cm	Recentno – geološka pojava	22.10.2024	22.10.2024	Srđan Đuričić
3	SLOJ	1,2 5,4	Sloj na južno i sjeverno od strukture SJ 4 sastavljen od većih i manjih komada lomljenog kamena (vapnenca) izmiješan s rasutim vapnenim mortom.	Sloj rušenja strukture SJ 4	23.10.2024	22.10.2024	Srđan Đuričić
4	STRUKTURA	1,2,3,5 6,7,8,9, 10,11	Struktura na središnjem dijelu sonde 1. usmjerena I-Z s manjim lomom u sredini. Struktura je fortifikacijski elemenata – bedem koji se sastoji od dva lica i unutarnje ispune. Lica su napravljena od kombinacije obrađenog i lomljenog kamena i sekundarno upotrijebljenoga kamena. Unutarnja ispuna je napravljena od lomljenog kamena povezanog vapnenim mortom.	Osmanski period		22.10.2024	Srđan Đuričić
5	SLOJ	2,3, 6	Sloj južno od strukture zida SJ 4, sastavljen od zbijene zemlje tamno smeđe (2.5.Y 4/4) boje, glinovito-prahastog sastava s 10 % anorganskih primjesa u sastavu (kamena). U sloju je prikupljena manja količina pokretnog arheološkog materijala (keramika i kosti)	Osmanski period	24.10.2024	24.10.2024	Srđan Đuričić
6	SLOJ	5 7	Sloj rahle zemlje blijedo žute boje (5Y 7/3) prahastog sastava izmiješane s komadima raspadnutog vapnenog morta i lomljenog kamenja (većinom vapnenca). Unutar sloja uz ulomke žbuke definirani su i nalazi keramike, životinjskih kostiju.	Srednji vijek	28.10.2024	28.10.2024	Valentina Šljivac

POPIS STRATIGRAFSKIH JEDINICA LOKALITET: STARI GRAD VOĆIN, k. č. 1/1 i 1/2; K. O. VOĆIN						LISTA 2
SJ	VRSTA	IZNAD	OPIS	DATACIJA	FOTOGRAFIRANO	DATUM
		ISPOD			GPS	UVEO
7	SLOJ	6 8	Rastresit sloj sastavljen od ulomaka opeke, kamena i građevinske šute u prahu. U sloju nisu evidentirani nalazi osim većeg kamenog, obrađenog kamenog bloka koji je s tri strane zaravnati s dvije perforacije. U sloju je prikupljeno par komada opeka s tragovima čađi.	Srednji vijek	29.10.2024	29.10.2024 Valentina Šljivac
8	SLOJ	7 9, 10	Sloj sastavljen od pepela i gareži unutar kojega su komadi zapečene zemlje i lomljenog kamena koji je upao iz sloja iznad	Srednji vijek	22.10.2024	22.10.2024 Valentina Šljivac
9	STRUKTURA	8 10, 11	Struktura koja se sastoji od masivne drvene grede sačuvane uz istočni profil sonde, poprečne grede sačuvane uz južni profil i manjih greda koje su položene na kostur SJ 10.	Srednji vijek	30.10.2024	30.10.2024 Srđan Đuričić
10	KOSTUR	8, 9 11	Kostur veće životinje najvjerojatnije konja usmjeren I – Z s glavom na zapadu (ispod strukture SJ 4). Od životinje su sačuvane insitu dijelovi zdjelice, kralješci i manji dio rebara. Ostatak je „podvlači“ ispod temeljne stope SJ 4	Srednji vijek	30.10.2024	30.10.2024 Srđan Đuričić
11	STRUKTURA	9, 10 -	Sloj nabijene i zapečene zemlje kompaktnog, glinovitog sastava s navijenim ulomcima lomljenog kamena (vapnenca) koji su rezultat proboja iz gornjeg sloja SJ 7.	Srednji vijek	30.10.2024	30.10.2024 Srđan Đuričić

POPIS STRATIGRAFSKIH JEDINICA LOKALITET: STARI GRAD VOĆIN, k. č. 1/1 i 1/2; K. O. VOĆIN						LISTA 1
SJ	VRSTA	IZNAD	OPIS	DATACIJA	FOTOGRAFIRANO	DATUM
		ISPOD			GPS	UVEO
1	SLOJ	- 2,3	Sloj humusa na prostoru cijele sonde 2, sastavljen od rahle, rastresite zemlje, prahastog sastava (7.5YR 2/1) žućkasto smeđe boje s 5% anorganskih primjesa u sastavu. Debljina sloja nije ujednačena i varira od 5 do 15 cm.	Recentno	28.10.2024	28.10.2024 Valentina Šljivac
2	SLOJ	1 3,4	Sloj rahle rastresite zemlje prahastog sastava (2.5.Y 2/2) tamno smeđe boje s ulomcima keramike, životinjskih kostiju i metala		29.10.2024	29.10.2024 Valentina Šljivac
3	STRUKTURA	1,2	Zidana struktura u SI kutu sonde 2, napravljena od lomljenog i pravilno uslojenog kamena povezanog vapnenim mortom. Vanjska lica (J i Z) napravljena su od pravilno uslojenog kamena, vapnenca, dok je ispuna napravljena od lomljenog kamena povezanog mortom.		29.10.2024	29.10.2024 Valentina Šljivac
4	SLOJ	2 6,7	Sloj koji se sastoji od sitno fragmentirane žbuke, svijetlo žućkasto smeđe boje. Žbuka je u rastresitom stanju s manjom količinom lomljenog kamena. U sloju su evidentirani ulomci životinjskih kostiju i ulomaka keramike.		30.10.2024	30.10.2024 Valentina Šljivac
5	SLOJ	2 6	Nakupina kamenja smještena na jugozapadnom dijelu sonde 2. Riječ je o komadima vapnenca bez vezivnog materijala, dimenzija od 20 do 40 cm.		30.10.2024	30.10.2024 Valentina Šljivac
6	SLOJ	4,5 7,8	Sloj rastresite zemlje prahastog sastava s 5 % primjesa anorganskog materijala 2.5Y 6/4 žućkasto smeđe boje. Sloj je na dubini od 50 do 60 cm, a njegova debljina varira od 15 do 20 cm. Unutar sloja pronađena je velika količina životinjskih kostiju i manja količina keramike te nekoliko komada obrađenog kamena		31.10.2024	31.10.2024 Srđan Đuričić

POPIS STRATIGRAFSKIH JEDINICA LOKALITET: STARI GRAD VOĆIN, k. č. 1/1 i 1/2; K. O. VOĆIN						LISTA 2
SONDA 1						
SJ	VRSTA	IZNAD ISPOD	OPIS	DATACIJA	FOTOGRAFIRANO GPS	DATUM UVEO
7	STRUKTURA	4 -	Struktura zida koji je naslonjen na zapadno lice strukture zida SJ 3. Zid je napravljen od nepravilno usloženih komada lomljenog kamena povezanog vapnenim mortom.		31.10.2024	31.10.2024 Srđan Đuričić
8	SLOJ	6 9	Sloj rahle, rastresite zemlje vrlo sličan SJ 6 s većim udjelom anorganskih primjesa u sastavu		31.10.2024	31.10.2024 Srđan Đuričić
9	SLOJ	8	Sloj izlivenog vapna		31.10.2024	31.10.2024 Srđan Đuričić

POPIS NALAZA

POPIS NALAZA LOKALITET: STARI GRAD VOĆIN SONDA 1				LISTA 1	
BROJ NALAZA	SJ	MATERIJAL	OPIS	KOLIČINA	DATUM
1	1	Keramika	Ulomak dna		22.10.2024
2	2	Keramika	Ulomci keramike		22.10.2024
3	2	Metal	Recentni materijal (čahure od metaka)		22.10.2024
4	3	Metal	Željeni klin		23.10.2024
5	3	Keramika	Ulomci keramike		23.10.2024
6	5	Keramika	Ulomci keramike		24.10.2024
7	5	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		24.10.2024
8	5	Metal	Ulomci željenih predmeta		24.10.2024
9	5	Keramika	Ulomci keramike		25.10.2024
10	5	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		25.10.2024
11	3	Metal	Ulomak metalnog predmeta		25.10.2024
12	6	Keramike	Ulomci keramike		28.10.2024
13	6	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		28.10.2024
14	7	Žbuka	Ulomci žbuke		29.10.2024
15	10	Kosti	Kostur SJ 10		30.10.2024
16	7	Opeka	Ulomak opeke		30.10.2024

POPIS NALAZA				LISTA	
LOKALITET: STARI GRAD VOĆIN				1	
BROJ NALAZA	SJ	MATERIJAL	OPIS	KOLIČINA	DATUM
1	1	Metal	Recentni željezni predmet moguće šarka od vrata		28.10.2024
2	1	Metal	Recentni materijal (čahure od metaka)		29.10.2024
3	1	Keramika	Ulomci keramike		29.10.2024
4	1	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		29.10.2024
5	2	Keramika	Ulomci keramike		29.10.2024
6	2	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		29.10.2024
7	2	Metal	Željezni klinovi/čavli		29.10.2024
8	2	Metal	Ulomak brončanog predmeta		29.10.2024
9	2	Metal	Ulomak željeznog predmeta		29.10.2024
10	2	Keramika	Ulomci keramike		30.10.2024
11	2	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		30.10.2024
12	4	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		30.10.2024
13	4	Keramike	Ulomci keramike		31.10.2024
14	6	Kosti	Fragmenti životinjskih kostiju		31.10.2024
15	6	Keramike	Ulomci keramike		31.10.2024
16	6	Metal	Ulomci željeznog predmeta		31.10.2024
17	7	Keramika	Ulomci keramike		31.10.2024
18	8	Keramika	Ulomci keramike		31.10.2024
19	8	Kost	Fragmenti životinjskih kostiju		31.10.2024
20	6	Kamen	Dva ulomka obrađenog kamena		31.10.2024

FOTOGRAFIJE NALAZA

STARI GRAD VOĆIN 2024
SONDA 1
SJ - 1
N - 1

22.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN 2024
SONDA 1
SJ - 2
N - 2

22.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN 2024
SONDA 1
SJ - 2
N - 3

22.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 3
N - 4

23.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 3
N - 5

23.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 5
N - 6

24.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 5
N - 6

24.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 5
N - 6

24.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 5
N - 7

24.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 5
N - 8

24.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 5
N - 9

25.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 5
N - 10

25.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 3
N - 11

25.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 6
N - 12

28.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 6
N - 13

28.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 7
N - 14

29.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN 2024
SONDA 1
SJ - 10
N - 15
30.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 1
SJ - 7
N - 16
30.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 2
SJ - 2
N - 7

29.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 2
SJ - 2
N - 7

29.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 2
SJ - 2
N - 8

29.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 2
SJ - 2
N - 9

29.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 2
SJ - 2
N - 10

30.10.2024.

STARI GRAD VOĆIN
2024
SONDA 2
SJ - 2
N - 11

30.10.2024

